

Dnes v čísle:

XV. olomoucké
hematologické dny
Dílčí bilance
Memorandum českého učitele
Ceny města pro osobnosti UP
Jarmark chemie, fyziky
a matematiky

Zurnál

31

Ročník 10 • Vychází 29. června 2001

Veřejné slyšení v Senátu

V úterý 19. 6. proběhlo v Jednacím sále Senátu Parlamentu ČR ve Valdštejnském paláci v Praze veřejné slyšení senátního Výboru pro vzdělávání, vědu, kulturu, lidská práva a petice, na téma *Příprava učitelů a perspektiva české vzdělanosti*. Veřejné slyšení zahájil předseda výboru prof. F. Mezihorák, CSc., a Ing. Z. Vojtíš, místopředseda Senátu PCR. S dílčími příspěvky vystoupili mj. člen Akreditační komise vlády ČR prof. J. Mareš, CSc. (*Změny, trendy a tendence ve vývoji učitelových kompetencí*), prof. Z. Helus, DrSc., UK Praha (*Zdroje pochybností o učitelství povolání*), doc. J. Steigl, CSc., předseda Asociace děkanů pedagogických fakult, děkan PdF UP (*Příprava učitelů na pedagogických fakultách*), Ing. J. Rössler, předseda ČMOS pracovníků školství (*Ekonomická a sociální situace českých učitelů*).

(Další informace přinášíme na str. 11.)

-red-

Medicína v přímém přenosu

Ve dnech 7. – 9. 6. 2001 se konal v Praze 7. mezinárodní radiologický workshop (*7th international Workshop on Interventional Radiology*). Na jeho organizaci se podílely Dotter International Institute, Portland, Oregon, USA, a Institut klinické a experimentální medicíny Praha. Součástí workshopu tvořily přímé přenosy z operačních sálů významných světových pracovišť.

Také z Radiologické kliniky LF UP v Olomouci přenášeli živě dva operační výkony. Jak uvedl vedoucí týmu, intervenční radiolog MUDr. M. Köcher, šlo o moderní chirurgicko-radiologickou metodu (operujícím chirurgem byl MUDr. P. Utlík) endovaskulární léčby aneurysmatu abdominální aorty. Tato metoda byla zavedena do klinické praxe koncem minulého století. Pro svou miniinvazivitu a hemodynamickou nenáročnost představuje reálnou možnost úspěšné léčby výdutí břišní aorty i u nemocných s vysokým operačním rizikem. V současné době se v Olomouci provádějí čtyři operace tohoto typu měsíčně.

Přenos z operačních sálů byl zajištěn pomocí speciálního komunikačního zařízení, které umožnilo účastníkům sledovat průběh operace a bezprostředně na ni reagovat. Přenos bylo možné sledovat také na internetu. Tímto způsobem se prezentovaly operační týmy z Prahy, Brna, Hradce Králové, Štýrského Hradce, Londýna, Müllheimu, Miami a Portlandu. Přímé přenosy dnes umožňují lékařům konfrontaci vlastní práce s prací špičkových zahraničních pracovišť a jsou podstatným přínosem k jejich vzdělávání.

-ano-

Ocenění významných osobností

V prostorách Klášterního Hradiska byly ve čtvrtek 14. 6. slavnostně předány letošní Ceny města Olomouce, které každoročně uděluje Rada města Olomouce významným osobnostem regionu. Mezi devíti oceněnými byli také členové akademické obce UP, prof. S. Komenda, DrSc. (oblast osobnost), a prof. J. Peřina, DrSc. (oblast přírodní vědy); Cenu města obdržel rovněž S. Kovařík (za celoživotní tvůrčí činnost v oblasti výtvarného umění), který v letech 1965–1978 působil na FF UP. In memoriam byla Cena města udělena prof. A. Moresovi (oblast lékařství), emeritnímu přednostovi Dětské kliniky LF UP a FNO.

(Krátké rozhovory a portréty těchto čtyř osobností najdete na str. 8–9.)

-red-

Otevření referenční laboratoře Shimadzu

V pondělí 18. 6. byla na Ústavu lékařské chemie a biochemie LF UP slavnostně otevřena referenční laboratoř SHIMADZU Handelgesellschaft mbH, jež je vybavena přístroji schopnými provádět citlivou detekci ze vzorků buněčných kultur. Při této příležitosti oznámil vedoucí Ústavu prof. V. Šimánek akreditaci Laboratoře buněčných kultur, kterou vede RNDr. J. Ulrichová. Odpolednímu aktu byli přítomni rektorka UP prof. J. Mačáková, děkan LF UP doc. Č. Čihálik, obchodní zastupitel firmy SHIMADZU v České republice Ing. T. Petřík a pracovníci LF UP.

Finanční částka spojená s vybavením obou laboratoř se pohybuje kolem 5 milionů korun, které byly získány s různých zdrojů (granty, mezinárodní projekty apod.). Laboratoře by měly sloužit nejen pracovníkům Ústavu lékařské chemie a biochemie LF UP, ale i ostatním pracovištím fakulty a celé univerzity.

Na závěr je důležité zmínit, že firma SHIMADZU spolu s Českou chemickou společností vyhlásila soutěž pro mladé vědce do 30 let (viz rubrika *Zprávy, informace, oznámení* na str. 2).

-ano-, foto -tj-

Úspěch mladých překladatelů z Katedry anglistiky

Již řadu let poskytuje Katedra anglistiky a amerikanistiky FF UP praktický výcvik i teoretické základy v oboru překladatelství. Pod vedením doc. D. Knittlové, CSc., a dalších členů katedry jsou každoročně nabízeny kurzy orientované na překlady beletrie, dramatu, žurnalistických i odborných textů. Mnozí z bývalých studentů našli uplatnění v překladatelské praxi, mnozí se účastnili a účastní překladatelských soutěží.

Na úspěchy z minulých let navázali naši zástupci i v letošním 9. ročníku *překladatelské soutěže Jiřího Levého*. Soutěž obleslo 57 mladých a začínajících překladatelů, jako tradičně byly nejsilnější zastoupeny překlady z angličtiny a němčiny. Slavnostní vyhlášení výsledků se uskutečnilo 14. 6. v pražském Mánesu. Odborná porota neudělila první cenu ani v jedné

z kategorií (umělecká próza, poezie, kritika překladu). V kategorii umělecké prózy získal 2. cenu **Robert Hýsek** (J. Fante: *Zeptej se prachu*), absolvent naší fakulty, který v současné době absoluuje interní doktorandské studium na Katedře anglistiky; jedno ze čtyř čestných uznání ve stejné kategorii patří studentovi **Lukáši Horníčkoví** (R. Sheldonová: *Slabý článek*). V kategorii kritiky překladu získala mimořádné uznání **Markéta Matouchová** za stylistické hodnocení překladu prózy D. Lodge *Hostující profesori*.

Všem významenaným srdečně gratulujeme a přejeme hodně inspirace pro budoucí práci!

PhDr. B. Grygová, Katedra anglistiky a amerikanistiky FF UP

Noví docenti a doktoři

Ve středu 20. 6. proběhly v aule Filozofické fakulty UP slavnostní akty promoce absolventů doktorského studijního programu Lékařské fakulty, Filozofické fakulty, Přírodovědecké fakulty a Pedagogické fakulty a předání jmenovacích dekretů docentům, kteří se habilitovali na Cyrilometodějské teologické fakultě, Lékařské fakultě, Filozofické fakultě a Přírodovědecké fakultě.

Dokončení na str. 3

Dobrá zpráva

V době, kdy je publikace vědeckého výzkumu v cizím (nejlépe anglickém) jazyce vydaná v zahraničí renomovaným nakladatelstvím či časopisem (s pokud možno co nejvyšším „impaktním faktorem“) považována – statistiky vědy – za non plus ultra vědecké výtěžnosti, je jisté dobrou zprávou, že i věda tak tradiční jako je germanistika – která ani nemá časopisy, jež by vykazovaly impaktní faktor, věda, která se – patrně z tvrdohlavosti – odmítá vyjadřovat zploštěnou globalizační angličtinou – přispěla k vědecké výtěžnosti olomoucké univerzity: V renomovaném berlínském vědeckém nakladatelství Weidler Buchverlag vyšla před několika dny čtyřsetstránková práce **olomoucké germanistky Libuše Spáčilové**: *Das Frühneuhochdeutsche in der Olmützer Stadtkanzlei* (Raná horní němčina v olomoucké městské kanceláři). Práce byla dokonce vybrána k tomu, aby zahájila novou vědeckou řadu v nakladatelství Weidler: řadu publikací o vývoji německého jazyka. *Lingvisticko-historická studie o olomouckých městských knihách 15. a 16. století je dobrou zprávou i pro klasickou (nejen statistikující) vědu, neboť zaplňuje mezery v poznání této vývojové etapy německého jazyka a obohacuje toto poznání o regionální olomouckou variantu, a je dobrou zprávou také pro mezinárodní renom olomoucké germanistiky.*

-ifi-

ZPRÁVY, INFORMACE, OZNÁMENÍ

Cena SHIMADZU

Firma SHIMADZU společně s Českou společností chemickou vyhláší Cenu SHIMADZU, která si klade za cíl motivovat mladé vědecké pracovníky v jejich práci. Navazuje na tradici SHIMADZU, jež vždy stála u vědeckého pokroku, a to již od roku 1875.

Cena je určena pro mladé vědce, kteří v roce odezdání práce do soutěže nepřekročí 30 let a jsou z České republiky.

Cena je vyspána pro práce, obsahující libovolnou instrumentálně-analytickou metodu. Předložit je možno práce, které ještě nebyly přihlášeny do žádné soutěže a ani nebyly publikovány. Předložená práce má být v rozsahu článku do odborného časopisu – Chemických listů.

Práce je třeba zaslat na adresu SHIMADZU Handels GmbH, organizační složka Praha, K hájům 2, 155 00 Praha 5 nebo na sekretariát ČCHS v Praze, a to v jednom provedení, případně i v elektronické podobě na disketě ve formátu MS Word. Součástí práce je podepsané prohlášení ve smyslu kritérií a kontakty na autory.

Přihlásit se je možné do 30. 9. 2001.

Práce budou hodnoceny odbornou komisí, jež bude jmenována ČCHS a firmou SHIMADZU. Vítězná práce bude odměněna částkou 1500 DM a bude jí možno otisknout v Chemických listech.

-red-

Malé radosti ve Vlastivědném muzeu

Postgraduální student Katedry zoologie PFF UP T. Grim je autorem fotografií, jejichž výstavu pod názvem *Malé radosti* pořádá Vlastivědné muzeum v Olomouci. Výstava inspirovaná stejnojmenným esejem Hermanna Hesseho potrvá od 10. 7. do 26. 8. 2001.

-red-

Žen několik řádků

Univerzita a průmysl

Na naší univerzitě se podařila velká věc. Bylo otevřeno Centrum pro inovaci a transfer technologií UP (CITT, viz ŽUP 30/1). Nešikovně dlouhý název popisuje to, čemu se ve světě říká stručně vědeckotechnický park. Právě na toto téma uvedla před časem Česká televize pořad převzatý z Německa. Ukázal, že v západoevropských zemích je vědeckotechnických parků jako naseto. Máme tedy kam jít pro rady a podněty, bude-li třeba.

Zřízení CITT je známkou změny v tradičním chování naší univerzity. Umožňuje univerzitě vykročit z poklidného akademického prostředí do dynamické sféry průmyslu, podnikání a obchodu, a spolupracovat s ní k oboustrannému užítku. Nabízí firmám možnost, jak získat vyšší úroveň a kvalitu využitím metod a výsledků univerzitního výzkumu a bádání, a prosadit se tak lépe v konkurenci. Zájemci se určitě najdou, pokud ovšem budeme umět služby CITT nabízet a srozumitelně vysvětlovat podnikatelské veřejnosti.

Samozřejmě, aktivity tohoto druhu jsou vždy spojeny s riziky. V zahraničí je nesou profesionální manažeři vědeckotechnických parků, zodpovědní správní radě. Starají se, aby zařízení na sebe vydělávalo a přinášelo zisk. Zřízení CITT bychom měli v našich poměrech chápat jako promyšlený experiment cílený tímto směrem.

CITT má pro své aktivity poměrně volný prostor. Vznikl zrušením vývojových a výzkumných útvarů při privatizaci státních podniků a transformací rezortních institucí. Přejeme si, aby se v něm CITT UP brzy etablovalo a šlo cestou prosperity k užítku pro naši univerzitu, město a celý kraj.

M. Hejtmánek

• UDÁLOSTI • UDÁLOSTI • UDÁLOSTI •

XV. olomoucké hematologické dny

Olomoucké hematologické dny, konané letos ve dnech 7. – 9. 6. 2001, se staly již tradičním a v rámci České republiky svým rozsahem také největším setkáním lékařů, laboratorních pracovníků a zdravotních sester v oborech hematologie a transfuziologie. V Olomouci se jich letos sešlo na 500. Pod záštitou Hematologické společnosti ČLS J. E. Purkyně, Lékařské fakulty UP, Fakultní nemocnice Olomouc, nadace na podporu transplantace kostní dřeně HAIMAOM a České asociace sester bylo na Teoretických ústavách LF UP v průběhu tří dnů prezentováno 139 ústních a 30 posterových odborných sdělení autorů z České a Slovenské republiky. Rok od roku narůstá nejen počet příspěvků, ale i jejich odborná úroveň. Velmi potěšující je vysoký zájem o sekce zdravotních sester a laborantů s bohatou výměnou poznatků a zkušeností. Zájem a aktivní přístup pracovníků na všech zdravotnických úrovních ke vzdělávání činí bezesporu péči o hematologické pacienty komplexnější a kvalitnější.

Rozčlenění odborného programu sjezdu do mnoha sekcí dokazuje dynamiku a stále větší rozsah hematologie jako medicínského oboru, kde se klinická práce stále více opírá o vysoce sofistikované laboratorní metody, vytvářejí se nové užší specializace zabývající se např. problematikou krevního srážení, transplantací kostní dřeně aj. Letošní konferenci dominovala problematika lymfoproliferativních nádorových onemocnění. Léčbě těchto malignit, jejichž výskyt v posledních desetiletích narůstá, byl věnován i program úvodního satelitního sympozia pořádaného farmaceutickou firmou Asta Medica. Rovněž *Wiedermannova přednáška* prezentovaná prof. Klenerec z Prahy (na snímku), která již tradičně otvírá odborný program konference, byla věnována nehodgkinovým lymfomům. S mimořádným ohlasem se setkal seminář *Kooperativní lymfomové skupiny* s prezentací vybraných případů malignit lymfomů. Zúčastnění volili u jednotlivých případů za pomoci hlasovacího zařízení neoptimálnější diagnostické a léčebné postupy, které byly následně podrobně diskutovány. Česká myelomová skupina sdružující řadu center a hematologů z celé republiky představila aktuální hodnocení klinické studie „4W“ zaměřené na léčbu mnohočetného myelomu. Tato studie, stejně jako analýza dat prvních souborů nemocných s nehodgkinovými lymfomy provedená v rámci *Kooperativní lymfomové skupiny*, potvrzuje

další rozvoj spolupráce mezi jednotlivými hematologickými a onkologickými pracovišti.

Na téma nehodgkinových lymfomů a chronické lymfatické leukémie zazněly také přednášky významných zahraničních hostů. Prof. Keating (Houston, USA), prof. Lister (Londýn, Velká Británie), prof. Caligaris-Cappio (Turín, Itálie) a prof. Hallek (Mnichov, SRN) přehledně prezentovali současné možnosti diagnostiky a léčby těchto onemocnění, které byly dále komentovány v panelové diskusi. Tito renomovaní odborníci na poli hematonekologie vydvihli vysokou odbornou, organizační a společenskou úroveň sjezdu, někteří přislíbili svou účast v dalších ročnících a možná se podaří uložit základy další užší spolupráce na mezinárodní úrovni. Velmi nás jako organizátory potěšilo i to, jak nadšeně zahraniční hosté hovořili o Olomouci a jejich památkách, o jejichž existenci nemá většíšina cizinců navštěvujících Českou republiku ani tušení.

Obrovské tempo rozvoje hematologie a transfuziologie reflektovaly přednášky ve všech odborných sekcích. Na neustále se zlepšujících možnostech diagnostiky hematologických nádorových onemocnění je tento pokrok vidět zřejmě nejmarkančněji. Zkušenosti s přesnými a citlivými metodami detekce abnormit genomu nádorových buněk, které usnadňují lékařům volbu léčby, byly prezentovány téměř ve všech sekcích zabývajících se hematonekologickou problematikou. V léčbě hematologických malignit byl zaznamenán nárůst zkušeností zejména s použitím monoklonálních protilátek a alogenními transplantacemi krevetvorných kmenových buněk po přípravných režimech s redukovanou intenzitou u lymfoproliferativních nádorových onemocnění. Velká pozornost byla upřena na první klinické zkušenosti olomouckého a hradeckého centra s léčbou chronické myeloidní leukémie novým a pravděpodobně u tohoto onemocnění revolučním preparátem STI 571 (Glivec®, fy Novartis).

Byla by však chyba domnívat se, že *XV. olomoucké hematologické dny* byly svým programem zaměřeny pouze na onkologickou problematiku. V sekcích věnovaných hemostáze, anémiím a transfuzní problematice zazněly příspěvky odrážející problematiku každodenní praxe hematologů a transfuziologů, která se nezdívka dotýká i jiných medicínských oborů. Typickým příkladem jsou trombofilní stavy s doslova geometrickým nárůstem nových poznatků. Jejich problematika se již začíná vyčleňovat jako další specializovaný obor v rámci hematologie.

Součástí konference byla i zasedání výboru Hematologické společnosti ČLS JEP a transplantační sekce. Neformální setkání a jednání probíhala samozřejmě i mimo posluchárny Teoretických ústavů a tradičně vyvrcholila společenským večerem na Zámku ve Velké Bystřici. Na závěr sjezdu byly vyhodnoceny nejlepší přednášky mladých hematologů. Ocenění letos získali autoři z Plzně, Prahy a Olomouce, jejichž příspěvky i sama prezentace byly na velmi vysoké úrovni.

Jak při slavnostním zakončení zdůraznil prezident konference prof. Indrák, *Olomoucké hematologické dny* dorostly od svých několikahodinových seminárních počátků v jedné z malých poslucháren Teoretických ústavů do velikosti nejvýznamnějšího hematologického sjezdu v rámci České republiky. Jejich náplň jen potvrzuje, že úroveň české hematologie nijak nezaostává za vyspělým evropským standardem.

V závěru tohoto krátkého shrnutí je nezbytné vyvdíchnout práci organizačního výboru *XV. olomouckých hematologických dnů* a podíl většiny zaměstnanců Hemato-onkologické kliniky LF UP a FNO na přípravě a bezvadném průběhu celé konference.

MUDr. L. Ráida,
Hemato-onkologická klinika LF UP a FNO

Centrální diagnostická laboratoř chorob v Olomouci

Ve středu 13. 6. byla v areálu Přírodovědecké fakulty UP v Olomouci – Holici slavnostně otevřena Centrální diagnostická laboratoř chorob. Jde o pracoviště Státní rostlinolékařské správy (SRS) v Olomouci, instituce, která sídlí v tomto areálu od roku 1997 a jejímž cílem je ochrana území České republiky před zavlečením škodlivých organismů (nemoci rostlin, zemědělských plodů apod.) ze zahraničí a jejich šíření uvnitř státu. Úroveň technického vybavení Centrální diagnostické laboratoře, na jehož realizaci byly získány finanční prostředky z programu Phare, umožňuje, aby zároveň plnilo funkci školícího pracoviště v rámci ČR.

Jedním z argumentů pro vznik Centrální diagnostické laboratoře chorob SRS právě v Olomouci byla existence Univerzity Palackého, resp. její schopnost zajistit i s pomocí absolventů PFF provoz a rozvoj tohoto pracoviště. Slavnostního otevření se kromě zástupců Ministerstva zemědělství a Státní rostlinolékařské správy zúčastnili také děkan PFF UP prof. J. Lasovský, CSc., proděkan PFF UP doc. B. Šarapatka, CSc., vedoucí katedry PFF UP v Holici prof. A. Lebeda, DrSc., a doc. J. Vagera, CSc., i zahraniční pozorovatelé.

S využitím informací z PFF UP zpracovala

-mav-

• UDÁLOSTI • UDÁLOSTI • UDÁLOSTI •

Dílina tvůrčího psaní

Na několikátýdenní návštěvu zavítal do Olomouce dr. Howard Blanning z Katedry divadla Miami University v Oxfordu. Během svého pobytu uspořádal na Katedře teorie a dějin dramatických umění FF UP třídní workshop dramatického psaní a dramaturgie. Na programu prvního dne byla přednáška o výuce tvůrčího psaní (přehled tvůrčích metod a postupů, rozvíjení fabule a stavby dramatického textu), druhý den probíhaly individuální konzultace se studenty nad zadaným úkolem (dialog dvou lidí v kavárně). Workshop završilo veřejné čtení dialogů.

Obdobně zaměřenou dílnu tu dr. H. Blanning vedl již na počátku 90. let, bylo to poprvé mimo jeho

Tradiční „Olomoucký den“

Dne 8. 6. uspořádala I. a II. stomatologická klinika ve spolupráci se Stomatologickou společností J. E. Purkyně odborné setkání stomatologů České republiky, nazvané *Olomoucký den*. Tradicí těchto každoročních pracovních schůzí založil bývalý přednosta 1. stomatologické kliniky prof. J. Novotný, CSc. Program zajišťují lékaři olomouckých stomatologických klinik. Polytematické přednášky zahrnují nové poznatky z oboru konzervativní stomatologie, parodontologie a pedostomatologie, s velkým zájmem jsou sledovány nové postupy v protetickém a ortodontickém ošetřování, k rozšíření poznatků přispívají přednášky ze stomatochirurgie. Všechna sdělení jsou zaměřena na aplikaci nových postupů do běžné stomatologické praxe. Je potěšitelné, že v současné velké nabídce sympozií, pracovních schůzí a odborných seminářů si zachovala tato setkání své příznivce i mezi mladými kolegy.

Velká účast mladých lékařů jako přednášejících i jako diskutujících se zdá být zárukou, že tradice *Olomouckého dne* bude mít své pokračovatele.

Doc. K. Nováková, CSc.,
I. stomatologická klinika LF UP Olomouc

Noví docenti a doktoři

Dokončení ze str. 1

Dekrety převzali (v závorce za jménem uvádíme obor, ve kterém proběhlo habilitační řízení): **doc. ThDr. Václav Ventura, Th.D.** (teologie), **doc. MUDr. Milan Kolář, Ph.D.** (lékařská mikrobiologie), **doc. PhDr. Ladislav Benyovský, CSc.** (filozofie), **doc. PhDr. Mečislav Borák, CSc.** (české dějiny), **doc. PhDr. Jana Burešová, CSc.** (české dějiny), **doc. Ing. Pavol Černý, Dr.** (dějiny výtvarných umění), **doc. PhDr. Dušan Lužný, Dr.** (filozofie), **doc. PhDr. Pavel Štěpánek, Ph.D.** (dějiny výtvarných umění), **doc. Ing. Jaroslav Doležel, CSc.** (botanika), **doc. RNDr. Pavel Drašar, CSc.** (organická chemie).

Promování absolventi doktorského studijního programu (v závorce za jménem uvádíme název absolvovaného studijního oboru a fakultu): **MUDr. Jiří Ehrmann, Ph.D.** (patologická anatomie a soudní lékařství, LF), **Ing. Lenka Hernychová, Ph.D.** (lékařská imunologie, LF), **RNDr. Zuzana Kročová, Ph.D.** (lékařská imunologie, LF), **Mgr. Eva Macháčková, Ph.D.** (buněčná a molekulární biologie, LF), **MUDr. Jiřina Zapletalová, Ph.D.** (pediatrie, LF), **PhDr. Bronislava Grygová, Ph.D.** (anglický jazyk, FF), **Mgr. Pavlína Hácová, Ph.D.** (anglická a americká literatura, FF), **Mgr. Marek Irgl, Ph.D.** (česká literatura, FF), **Mgr. Hedvika Suchoňová, Ph.D.** (anglický jazyk, FF), **Mgr. Marie Šindelářová, Ph.D.** (teorie a dějiny literatury, divadla a filmu, FF), **PhDr. Emil Šiška, Ph.D.** (klinická psychologie, FF), **doc. RNDr. Radim Bělohávek, Dr., Ph.D.** (algebra, PřF), **Mgr. Tomáš Grim, Ph.D.** (zoologie, PřF), **Mgr. Václav Pavel, Ph.D.** (zoologie, PřF), **RNDr. Dana Šalounová, Ph.D.** (algebra, PřF), **Mgr. Michaela Zemánková, Ph.D.** (botanika, PřF), **Mgr. Joanna Kapica-Curzytek, Ph.D.** (pedagogika, PdF), **Mgr. Milan Polák, Ph.D.** (pedagogika, PdF), **PaedDr. Miluše Rašková, Ph.D.** (pedagogika, PdF).

-red-, foto -tj-

domovskou univerzitu. *České divadlo má dlouhou historii. Mělo a má výborné autory. Jejich hry patří k těm nejlepším, jaké jsem kdy četl*, uvedl dr. Blanning. Na otázku, zda lze naučit psaní divadelních her, odpověděl: *Podobně jako se učí herectví či režie, je možné vyučovat i psaní. Když učíte herectví, snažíte se ze studentů vychovat dobré herce, ale neuděláte z nich Eleonoru Duncanovou. Stejně je to u dramatiků. Můžete jim vštípit základní pravidla a metody, ale nemůžete jim zaručit, že z nich bude Shakespeare. Můžu studenty naučit psát průměrné hry, možná i velmi dobré hry, ale nenaučím je psát výborné hry. Na druhou stranu – někdo může mít předpoklady psát skvělé hry, ale nenapiše je, protože nemá zkušenosti, neví, jak na to. Je to podobné jako např. u houslisty. Může z něj být vynikající houslista, ale někdo mu nejprve musí ty housle dát.*

-ano-

Ve čtvrtek 21. 6. navštívil Olomouc španělský velvyslanec z ČR Santiago Cabanos. Během své návštěvy se setkal také s rektorkou UP prof. Janou Mačákovou.

-red-

Ze zasedání Kolegia rektorky UP

Ve středu 20. 6. zasedalo Kolegium rektorky UP. Na programu jednání bylo přijímací řízení, distanční vzdělávání a postavení Akademik centra na UP.

Prorektor UP doc. J. Luska předložil zprávu o průběhu přijímacího řízení pro rok 2001/2002; Termín pro přezkoumání rozhodnutí o přijetí ke studiu je stanoven na 4. – 6. 9. Přijímací řízení bude ukončeno 24. 9. Předložen byl harmonogram přijímacího řízení pro rok 2002/2003.

Materiály k distančnímu vzdělávání předložili prorektor UP doc. J. Luska, vedoucí Centra distančního vzdělávání UP PhDr. J. Vrba a ředitel IC UP RNDr. R. Hladký. Kolegium rektorky UP kritizovalo nedostačnou spolupráci Centra distančního vzdělávání UP s fakultami, které mají svá vlastní střediska distančního vzdělávání. Předložené materiály budou brány jako pracovní s tím, že se musí vytvořit promyšlená koncepte distančního vzdělávání. Děkan fakult mají předložit seznam programů vhodných pro tuto formu studia.

Akademik sport centrum UP, které zajišťuje zájmové pohybové rekreační a sportovní činnosti na UP, bude součástí Centra celouniverzitních aktivit UP. Členové Kolegia rektorky UP vyjádřili nesouhlas s financováním Akademik centra, které by mělo být hrazeno „převážně z centrálních prostředků UP a prostředků získaných z plateb účastníků aktivit“.

Rektorka UP tlumočila poděkování ředitele Výstavě Flora, a. s., pracovníkům Přírodovědecké fakulty UP, kteří se podíleli na programu *Dětského ráje* (viz také str. 10).

-ano-

ZPRÁVY, INFORMACE, OZNÁMENÍ

Stručně

Ve dnech 22. – 24. 6. proběhla v Olomouci soutěž sportovců užívajících vozík, kterou pod názvem **Knapkův memoriál** již tradičně připravila FTK UP.

K **otázkám trendů technického vzdělávání** byla zaměřena mezinárodní vědecko-odborná konference, kterou ve dnech 26. – 27. 6. uspořádala Katedra technické výchovy PdF UP.

V pondělí 25. 6. byl zahájen tradiční cyklus přednášek nazvaný **Akademický týden IX**, který pořádá Katedra spirituality, mezináboženského dialogu a studii křesťanského východu CMTF UP; potrvá do 30. 6.

Ve dnech 29. – 30. 6. 2001 se sejdou ke společnému zasedání zástupci vedení českých a slovenských vysokých škol – **České konference rektorů a Slovenské konference rektorů**; setkání se uskuteční ve vzdělávacím a výcvikovém středisku Slovenské zemědělské univerzity v Račkové dolině.

V posluchárně č. 3 Katedry experimentální fyziky PíF (tř. Svobody 26.) proběhne 3. 7. ve 14 hod. poslední z pravidelných **odborných seminářů oddělení biofyziky** v tomto semestru, který povede P. Krchňák na téma *Apparatus for Analysis of Electrophoreograms (Video Gel-Scanner)*.

-red-

Univerzita a Dny evropského dědictví

Dny evropského dědictví proběhnou v Olomouci v letošním roce ve dvou víkendových termínech: 1. – 2. 9. 2001 a víkend následující – 8. – 9. 9. 2001. První zářijová sobota a neděle (včetně předcházejícího pátku) proběhne především ve znamení oslavy zápisu Trojičního sloupu do seznamu památek UNESCO; druhý zářijový víkend budou potom zpřístupněny olomoucké památky pro širokou veřejnost.

Této akci se účastní i Univerzita Palackého. V sobotu 1. 9. 2001 v době od 9 do 17 hodin si mohou návštěvníci zdarma prohlédnout nádvoří Rektorátu UP, velkou zasedací místnost RUP s průhledem do rektorské pracovny, kde budou vystaveny rektorský a pedelský talár, rektorský řetěz, kopie innsbruckého žezla staré olomoucké univerzity a žezlo UP z roku 1946. Dále budou zpřístupněny nádvoří Tereziánské zbrojnice a část Knihovny UP. Tytéž pamětihodnosti UP si mohou návštěvníci prohlédnout o týden později v sobotu 8. 9. 2001 v době od 9 do 14 hodin.

-pur-

Rektorát UP hledá pracovníci/pracovnici na místo odborné referentky/referenta

pro Kancelář zahraničních styků.

Požadavky: úplné střední odborné vzdělání s ekonomickým zaměřením, aktivní znalost anglického jazyka, znalost práce s počítačem; předpokládaný nástup 15. 8. 2001.

Zádosť o místo doloženou osobním dotazníkem, životopisem a dokladem o vzdělání zašlete do 14 dnů od zveřejnění v tisku na personální odd. Rektorátu UP, Křížkovského 8, 771 47 Olomouc.

-red-

Redakční rada a redakce Žurnálu UP přejí čtenářům, autorům a ostatním příznivcům univerzitního týdeníku i celé univerzitní obci příjemné prázdniny.
Těšíme se na shledanou v září 2001.

SLOVO MÁ REKTORKA UP PROF. J. MAČÁKOVÁ, CSc.

Dílčí bilance

Prof. J. Mačáková, CSc., stojí v čele olomoucké univerzity od 1. 2. 2000, doba jejího působení v nejvyšší akademické funkci tedy na konci letního semestru 2001 přesáhla třetinu tříletého funkčního období. V takovém okamžiku lze už většinou – alespoň rámcově – bilancovat.

Paní rektorko, jak lze podle vašeho názoru hodnotit vývoj UP v posledním roce – od vašeho nástupu do funkce? Co se povedlo, čeho jste vy a vaši nejbližší spolupracovníci dosáhli, a co se ve srovnání s vytyčenými úkoly zatím nepodařilo uskutečnit?

Vývoj Univerzity Palackého v Olomouci pokračuje tak, jak jej vytyčil první demokraticky zvolený rektor prof. Jarab hned v roce 1990 a upravil můj předchůdce prof. Dvořák. Vysoké školy mají již ze své podstaty obecně při změnách poměrně značnou setrvačnost, která je dána tím, že „kratší“, bakalářské studijní programy trvají tři roky, „dlouhé“, magisterské pět až šest let. Proto je dost obtížné jednoznačně říct, že změny, ke kterým postupně dochází, jsou výrazně ovlivněny výměnou na postu rektora. Hodnotit to, co se povedlo, mohou spíše členové akademické obce UP.

Ráda bych zdůraznila, že za vším, co se povedlo, je především aktivita, kreativita, iniciativa a ochota pracovat i mimo základní povinnosti celé řady našich akademických pracovníků, studentů i zaměstnanců. Vedení UP, ke kterému patří rektor a děkani fakult, mohou vytvořit vhodné prostředí, pomoci při získávání peněz, dát impuls, poskytnout informace, ale sami nemohou zajistit, že budeme mít kvalitnější studijní programy, získáme více prostředků z grantových projektů, zvýší se nabídka pro pobyt našich studentů a učitelů v zahraničí.

Z Výroční zprávy za rok 2000 je patrné, že na UP proběhla řada významných mezinárodních kongresů a konferencí, výstav a uměleckých vystoupení, že dochází postupně k inovaci studijních programů, mění se jejich struktura, otevírají nové studijní programy, univerzita nabízí celou řadu možností v celoživotním vzdělávání. Přes nedostatek peněz se práce jen daří otevírat nové učebny, konečně jsme dokončili rekonstrukci budovy kolejí v Nefedíně a v nejbližších dnech zahájíme rekonstrukci dalších bloků. Zvýšil se počet úspěšně přijatých grantových projektů, získali jsme dvě výzkumná centra. Mohla bych tak ještě dál pokračovat, ale to bych jen opakovala to, co je ve Výroční zprávě za rok 2000, a už dopředu uváděla, co bude v té za letošní rok.

Podařilo se nám upravit a inovovat některé základní vnitřní normy (např. Statut UP), ale to je proces, který bude muset pokračovat dál, protože neustále dochází ke změnám zákonů, které nás ovlivňují zvenčí a na které musíme reagovat. Ted nemyslím jen na novelu zákona o VŠ, ale také na Zákoník práce, zákon o ochraně osobních údajů. Řada změn neustále nastává v ekonomické oblasti a týká se např. pravidel hospodaření. Tyto neustálé „inovace“ zákonů a vyhlášek nám komplikují život, protože je jen tak tak stačíte sledovat, ale musíme se podle nich chovat.

V letošním roce se nám podařilo dospět poměrně brzy a bez větších problémů ke shodě o způsobu dělení dotace z MŠMT. To sice neznamená, že nemáme ekonomické problémy, ale mohli jsme se práce jen více soustředit na jiné záležitosti. Přesto se v řadě případů akademičtí funkcionáři, a tím v důsledku také akademičtí pracovníci musejí příliš mnoho zabývat záležitostmi provozními. Daleko méně času a energie můžeme věnovat úpravě studijních programů, vědecké činnosti, protože se nutně musíme věnovat tomu, jak zajistíme prostředky pro základní provoz vysoké školy.

Nepodařilo se mi výrazněji zvýšit kontakt s našimi studenty, i když se setkání konala již několikrát. Budu muset hledat ještě jinou formu, uvítala bych, kdyby aktivita vyšla přímo od studentů, ale to se právě moc nezdařilo. Na některých, zejména zahraničních vysokých školách se osvědčil pravidelný kontakt ve formě

např. snídaně s rektorem či rektorkou. Velmi ráda bych znala názory studentů na řadu záležitostí a problémů, zdá se mi, že formální setkávání v rámci Kolegia rektorky nebo Akademického senátu UP nejsou tím pravým místem.

Ve vašem projevu k začátku tohoto akademického roku jste zmínila tři slabé stránky UP, které vymezilo i hodnocení CRE: budoucí profil UP, profesionalizace organizační struktury a personální situace UP. Které z těchto problémů se podařilo alespoň částečně řešit?

Personální situaci na UP jsme vyřešit nedokázali a bohužel asi ji brzy zvládnout nedokážeme. Jen velmi pomalu se snižuje průměrný věk našich učitelů, pozitivní je, že se pozvolna, ale přece jen zvyšují počty absolventů doktorských studijních programů, mírně klesá věk uchazečů o habilitační a profesorské řízení. Pokud nebudeme schopni nabídnout vhodnější podmínky, jen velmi obtížně se nám podaří mladé absolventy na vysoké škole udržet.

Pokud jde o profil UP, tady už problém nemáme. Jednoznačně chceme být kvalitní univerzitní vysokou školou, na které studijní programy vycházejí z vlastní badatelské a umělecké činnosti. Víme, že máme řadu oborů, které jsou na velmi dobré úrovni, srovnatelné s okolním světem. Jistě nejde o všechny obory, ale to při rozsahu spektra programů, které nabízíme, ani není možné. Naše zaměření je dáno výzkumnými záměry a výzkumnými centry, to jsou také současně silné stránky jednotlivých fakult.

Professionalizace organizační struktury postupuje jen velmi zvolna. Společně s AS UP pracujeme na systemizaci, máme zmapovány činnosti, které na UP probíhají, a musíme se teď rozhodnout, jak a na jaké úrovni je budeme uskutečňovat.

V souvislosti s všeobecně diskutovaným problémem financování VŠ jste zastáncem většího tlaku představitelů vysokých škol na vládní instituce a politiky. Jakou jste v tomto ohledu učinila zkušenost ve funkci rektorky a členky Reprezentativní komise České konference rektorů?

Myslím, že se nám přece jen větším tlakem podařilo některých změn dosáhnout. Přesvědčili jsme pana ministra školství, že v situaci, kdy se vysoké školy potýkají s nedostatkem peněz na běžný provoz, bude vhodnější ubrat část prostředků z tzv. „rozvojových programů“ a dát je školám přímo v normativním financování. Škoda, že se nám nepodařilo dosáhnout ještě většího přesunu, protože současná situace, kdy v polovině června není rozhodnuto, které z podaných projektů budou financovány, potvrzuje naši snahu ponechat přímo na vysokých školách, na co peníze použijí.

Pro rok 2002 se podařilo dosáhnout toho, že bychom mohli přijmout do prvních ročníků o něco více studentů, protože by v rámci dotace z MŠMT měl být financován 9% nárůst počtu studentů v 1. až 3. roce studia. Dostali jsme také ovšem řadu slibů, které se nenaplnily. Proto jsme uvítali a podpořili petici připravenou odborovým svazem. Hlas členů naší akademické obce, zaměstnanců a všech lidí i mimo vysoké školy, kteří se rozhodnou petici podpořit, by mohl zaznít silněji, než prohlášení České konference rektorů a Rady vysokých škol.

Jak hodnotíte grantovou úspěšnost UP v uplynulém roce? Změnil se nějak mechanismus motivování pracovníků UP k získávání grantové podpory vně univerzity?

Úspěšnost při získávání prostředků na základě grantových projektů hodnotila na jednom ze svých zasedání Vědecká rada UP. Postupně se daří získávat víc peněz v těchto otevřených soutěžích, ale úplně spokojeni být nemůžeme. Jednak proto, že granty úspěšně podávají pracovníci jen z některých našich pracovišť, zejména z LF a PŘF, a také proto, že ve srovnání s některými jinými vysokými školami máme těchto prostředků méně. Jednoznačně můžeme považovat za úspěch, že na UP mohou fungovat dvě výzkumná centra, zvlášť bychom chtěla ocenit to, že jedno z nich je na CMTE. Na PŘF jsme centrum

zaměřené na náš již dlouhodobě úspěšný program optiky předpokládali a vlastně i očekávali. Katedra optiky a Společná laboratoř optiky jsou pracoviště, která patří ke špičkovým nejen v rámci ČR a na které jsme právem hrdí. Domnívali jsme se, že bychom mohli získat ještě alespoň jedno centrum, v konkurenci ostatních projektů to nevyšlo.

Nejsme příliš úspěšní při získávání zahraničních grantů. Je to i tím, že jsme zatím nebyli schopni zajistit profesionální administrativní podporu při zpracovávání projektů. Nově vytvořené pracoviště EUPRO by mělo být schopno pomoc poskytovat. Za důležité také považují navázání užší spolupráce s jinými vysokými školami, např. s Masarykovou univerzitou nebo s ústavem Akademie věd ČR.

Současně si ale uvědomujeme, že jsou pracoviště, která se sice tolik nevěnují tvůrčí činnosti podporované granty, ale zase dokáží připravit velmi kvalitní rozvojové programy, věnují se např. práci s handicapovanými studenty, celoživotnímu vzdělávání. Toto všechno jednoznačně do celého spektra univerzitních aktivit patří.

Motivační složku obsahují již přímo některé granty, protože je z nich možné vyplácet odměny za úspěšné zvládnutí a obhájení projektu. Kromě toho např. LF stanovila pravidla pro přidělování prostředků na osobní hodnocení mimo jiné i podle tohoto kritéria. Motivující by mělo být i to, že rozdělujeme finanční prostředky na vědu a výzkum podle stejných pravidel, podle kterých je na UP dostáváme. To dává fakultám možnost je pro motivaci jednotlivých pracovišť a pracovníků použít. Grantová úspěšnost musí být také pravidelnou součástí hodnocení v rámci UP.

Jaká je připravenost UP na očekávané změny s ohledem na blížící se vstup do EU? Čemu bude schopna čelit a s čím bude mít problémy?

Univerzita Palackého má řadu oborů, které jsou již dnes v rámci EU srovnatelné s podobně zaměřenými. Vstup do EU nám může usnadnit Evropské dokumentační středisko, které bylo nedávno otevřeno na PŘF, podílíme se společně se statutárním městem Olomouci, okresem a krajem na činnosti Regionálního informačního střediska, v rámci CITT zahajuje práci kontaktní centrum EUPRO, které by mělo pomoci při vyhledávání možností a také při zpracovávání projektů zejména v 5. a 6. rámcovém programu EU. Máme poměrně rozsáhlou spolupráci se zahraničními pracovišti, v rámci programu Sokrates – Erasmus vyjždějí naši studenti a učitelé na studijní pobyty na partnerské vysoké školy.

Zatím nabízíme jen málo programů, které je možné absolvovat v cizím jazyce; to už je problém nyní, protože k nám nepřijíždí tolik studentů, kolik jich od nás jezdí do zahraničí. Přf čeká na akreditaci doktorských studijních programů v angličtině, LF ji již získala, ale na ostatních fakultách zatím váhají. I to je velmi důležitý předpoklad, abychom zvýšili naši nabídku.

Budeme muset ještě dále upravovat některé naše studijní programy, tak aby jejich obsah i forma odpovídaly nabídce v zemích EU.

Výraznější problémy bychom neměli mít ve vědecké a umělecké činnosti, i když i zde bude potřeba ještě rozšířit naši spolupráci se zahraničními pracovišti, protože jen tak budeme mít šanci na získání grantů z EU.

Děkuji všem, kteří v průběhu právě končícího akademického roku věnovali své alma mater často i svůj volný čas, aby byli schopni zvládnout vše potřebné, a to i přesto, že si byli vědomi, že to stále nemůžeme náležitě ocenit materiálně. Je důležité, abychom nezapomínali na to, jak je nezbytné obnovovat své fyzické i psychické síly. Přejí proto všem akademickým pracovníkům, zaměstnancům i studentům příjemné a pokud možno klidné prožití alespoň části letních měsíců.

Rozhovor připravila

V. Mazochová

Z VĚDECKÝCH PRACOVÍŠŤ UP**Grant GAČR na matematický výzkum**

Jednou z oblastí vědeckého výzkumu na Katedře matematické analýzy a aplikací matematiky Přírodovědecké fakulty UP je výzkum v oboru obyčejných a funkcionálních diferenciálních rovnic. Výzkumný projekt s touto problematikou pod názvem *Kvalitativní analýza řešení obyčejných a funkcionálních diferenciálních rovnic* přijala Grantová agentura ČR v roce 2001 do svého programu. Pro úspěšný dvouletý řešitelský kolektiv (řešitel prof. S. Staněk, CSc., a spoluřešitelka prof. I. Rachůnková, DrSc.) je to již třetí grant financovaný z prostředků Grantové agentury ČR.

Jedná se o základní výzkum ve výše uvedeném oboru. Objektem studia jsou diferenciální a funkcionální diferenciální rovnice. Diferenciální rovnice představují dynamické modely procesů v různých oblastech reálného života, které se mění v čase. Mohou to být objekty fyzikální, biologické, ekonomické, chemické a jiné. Postihují okamžité změny studovaných objektů a v tomto směru mají lokální charakter. Daleko obecnější jsou funkcionální diferenciální rovnice, pomocí nichž jsou vlastnosti studovaných objektů popisovány globálněji. Umožňují postihnout „dlouhodobé“ chování objektů a v úvahu lze vzít chování objektů jak v minulosti, tak i v budoucnosti.

Projekt je zaměřen na kvalitativní analýzu řešení diferenciálních a funkcionálních diferenciálních rovnic. Co je to ta kvalitativní analýza řešení? Najít explicitní tvary řešení uvažovaných rovnic je až na zcela výjimečné případy nemožné. Proto se řešení musí hledat pouze přibližnými numerickými metodami na počítačích. K tomu je ovšem nezbytné mít představu o charakteru řešení, což je právě úkol, který plní kvalitativní analýza.

Začátky kvalitativní analýzy diferenciálních rovnic jsou datovány od konce minulého století a jsou spojeny se jmény řady významných matematiků, jako byli např. H. Poincaré a A. M. Ljapunov. Tato analýza zodpovídá otázky o existenci řešení s požadovanými vlastnostmi, o jejich počtu, o jejich lokalizaci a o jejich dalších charakteristikách, které v matematických termínech vyjadřujeme jako např. periodicitu, ohraničenost, stabilitu, asymptotické chování, oscilace. Při analýze je přitom podstatné, že se vychází z velmi obecných tvarů rovnic a případně z dalších podmínek řešení. Teprve pečlivě provedená kvalitativní analýza zaručí efektivní a správné výsledky získané pomocí počítače.

Realizace projektu sleduje dva hlavní úkoly. Tím prvním jsou tzv. okrajové úlohy. V tomto případě jsou studována taková řešení diferenciálních rovnic, která na svých předepsaných definičních oborech splňují další předepsané podmínky, a to alespoň ve dvou různých bodech. Definiční interval řešení lze reprezentovat jako časový úsek, na kterém je problém studován, přičemž může být tento úsek konečný i nekonečný. V projektu vedle „pěkných“ okrajových úloh, které nazýváme regulární okrajové úlohy, studujeme rovněž „nepěkné“ okrajové úlohy, které se nazývají singulární okrajové úlohy. Těch posledních se v praxi vyskytuje velice mnoho. Připomeňme např. Thomas-Fermiho okrajovou úlohu již z třicátých let a okrajové úlohy pro Emden-Fowlerovu diferenciální rovnici. Singulární okrajové úlohy jsou charakterizovány tím, že diferenciální rovnice mají porušení spojitost v jednom nebo více bodech. Tyto poruchy mohou nastat jak v časové proměnné, tak i ve zbývajících proměnných, které nazýváme fázové proměnné. Naše pozornost je věnována především těm singulárním okrajovým úlohám, ve kterých mají příslušné diferenciální rovnice poruchy ve fázových proměnných. O aktualnosti této problematiky svědčí skutečnost, že letošní výsledky řešitelského kolektivu byly již nečekaně rychle přijaty k publikaci v mezinárodních časopisech *Computers and Mathematics with Applications* a *Journal of Inequalities and Applications*.

Druhým úkolem je studium globálních vlastností řešení funkcionálních diferenciálních rovnic s iteracemi. Jde o takové rovnice, které lze charakterizovat

přibližně tak, že místo časové proměnné vystupuje v rovnici samo „řešení“. Takové rovnice patří do třídy „state-dependent delay equations“. Rovnice této třídy jsou systematicky studovány především čínskými matematiky, kteří však studují pouze lokální vlastnosti řešení, to znamená, že vyšetřují řešení pouze na malém časovém intervalu. Nám však jde o vlastnosti globální, tedy o určení celého časového intervalu, kde je řešení definováno, a navíc pak o popis struktury všech řešení. Tyto rovnice jsou typickým příkladem toho, že bez jejich kvalitativní analýzy nelze řešení spolehlivě vyčíslit na počítači. Hlavní důvod je v tom, že řešení mají nečekané a mnohdy zcela překvapující vlastnosti a pouze znalost těchto vlastností umožňuje použití vhodných metod pro jejich numerické řešení.

Z toho, co jsme výše napsali, nám není jasné, zda je text alespoň trochu srozumitelný neoborníkům. Dokonce se obáváme, že nemusí být dostatečně jasný pro některé odborníky v matematice. Hlavní důvody pro to jsou asi tři. Ten první spočívá v tom, že vysvětlit výstižně a přitom jednoduše výzkumné téma je obtížné a navíc málo lidí má schopnost srozumitelně vyjádření. My se mezi ně bohužel počítat nemůžeme. Druhý důvod je ten, že grantový projekt představuje základní výzkum v oblasti diferenciálních a funkcionálních diferenciálních rovnic, což jsou pojmy, které „ne-matematikovi“ nic neříkají. Konečně třetí důvod je ten, že v současné době je matematika tak rozsáhlá věda, že už vlastně neexistuje žádný odborník v matematice, ale existují pouze odborníci v jednotlivých, mnohdy velice

specializovaných oborech matematiky. To je také důvod, proč se zde raději ani nesnažíme srozumitelně popsat metody výzkumu, které jsou v našem případě velmi specifické.

Výsledky našeho výzkumu budou jednak předloženy k publikaci do zahraničních časopisů, budeme o nich zároveň referovat na mezinárodních konferencích. V tomto roce plánujeme účast na konferencích v Kanadě, na Ukrajině, ve Slovenské republice a zúčastníme se rovněž konference *EQUADIFF 10*, která se tentokrát koná v Praze. V září pak organizujeme v Olomouci mezinárodní seminář *The Ninth International Seminar on Differential Equations*, kterého se zúčastní zvaní odborníci v oblasti diferenciálních rovnic z Maďarska, Číny, Polska, Ukrajiny, Slovenské republiky a také naši odborníci z Prahy a Brna. V této souvislosti je třeba zmínit se také o tom, že výsledky jsou přednášeny na seminářích z diferenciálních rovnic, které se konají na Přírodovědecké fakultě MU v Brně, na Matematickém ústavu AV ČR v Praze a také na semináři na naší katedře, který už téměř 20 let vede řešitel tohoto projektu.

Nelze ovšem opomenout ani spolupráci s našimi a zahraničními matematiky. Zvlášť úzké kontakty udržujeme s matematiky v Gruzii, Singapuru, Maďarsku, Slovenské republice, Izraeli, Polsku a také s našimi matematiky v MU AV ČR v Praze, a dále pak na fakultách v Brně a Plzni.

Prof. S. Staněk, CSc., prof. I. Rachůnková, DrSc., Katedra matematické analýzy a aplikované matematiky PFF UP

PŘEDSTAVUJEME: NOVÍ PROFESOŘI UP

Dne 15. 3. 2001 jmenoval prezident ČR Václav Havel s účinností od 1. 4. 2001 71 nových profesorek a profesorů, mezi nimiž byli čtyři pedagogové Univerzity Palackého. V předchozím čísle Žurnálu UP jsme publikovali krátké portréty dvou nových profesorek UP – prof. G. Šmausové a prof. E. Marníkové; dnes dokončujeme toto představování stručnými informacemi o dvou nových profesorech.

Prof. Ing. Miroslav Strnad, CSc. (nar. 1958)

Přírodovědecká fakulta UP, Laboratoř růstových regulátorů.
Obor: fyziologie rostlin

Je autorem (spoluautorem) 228 publikací, z toho 78 v zahraničních časopisech.

Významné publikace z poslední doby: Faiss, M., Zalubilová, J., Strnad M., Schmülling, T.: Conditional expression of the *ipt* gene indicates a function for cytokinins in paracrine signalling in whole tobacco plants. – *Plant J.* 12; 401–415, 1997.

Dewitte, W., Chiappetta, A., Azmi, A., Witters, E., Strnad, M., Rembur, J., Noin, M., Chriqui, D., van Onckelen, H.: Dynamics of cytokinins in apical shoot meristems of a day neutral tobacco during floral transition and flower formation. – *Plant Physiol.* 119; 111–121, 1999.

Rupp, H.-M., Frank, M., Werner, T., Strnad, M., Schmülling, T.: Increased steady state mRNA levels of the STM and KNAT1 homeobox genes in cytokinin overproducing *Arabidopsis thaliana* indicate a role for cytokinins in the shoot apical meristem. – *Plant J.* 18; 557–563, 1999.

V současné době se podílí na těchto výzkumných projektech: roscovitín v klinickém zkoušení, bohemín těsně před klinickým zkoušením, nové protinádorové látky s minimálními vedlejšími účinky.

Prof. M. Strnad vede 11 postgraduálních studentů v oborech botanika, analytická chemie, molekulární biologie. Na Přírodovědecké fakultě UP přednáší obor fyziologie rostlin.

Prof. PhDr. Karel Steinmetz, CSc. (nar. 1945)

Pedagogická fakulta UP, Katedra hudební výchovy.
Obor: hudební teorie a pedagogika

Vědecká a výzkumná specializace: hudební historiografie (česká hudba 20. století), hudební teorie a hudební regionalistika.

Je autorem (spoluautorem) 90 publikací, z toho 2 v zahraničí.

Významné publikace z poslední doby: 23 hesel v *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*. London: Macmillan, 2000.

Steinmetz, K.: Jan Šoupal – sborník, pedagog a člověk. Olomouc. Vydavatelství UP, 1997, 123 stran.

Steinmetz, K.: Janáčkův názor o časování (rytmu). Hudební věda, roč. 34/1997. 100–115.

Svou zatím poslední kongresovou přednášku na téma *Janáčkovy „nápěvky mluvy“ z odstupu jednoho století* přednesl na konferenci České společnosti pro hudební vědu, konané na FF UK v roce 1999.

Prof. K. Steinmetz vede 2 postgraduální studenty v oboru hudební teorie a pedagogika.

Na Pedagogické fakultě UP přednáší dějiny české hudby.

-red-, foto -tj-

UNIVERZITNÍ PRACOVISŤE INFORMUJÍ

Výchova k občanství je úkolem každého učitele

Katedra občanské výchovy Pedagogické fakulty UP spolupracuje již řadu let na inovačních programech výuky výchovy k občanství na všech úrovních škol. Minulý rok se její členové zapojili do přípravy kurzu *Nové horizonty výchovy k občanství*, který je určen pro studenty fakult připravujících učitele. Jednalo se o projekt pod metodickým vedením pracovníků z Centra pro občanskou výchovu (Center for Civic Education) z Calabasas v Kalifornii (USA), které s velvyslanectvím USA v Praze a Sdružením pro výchovu k občanství a demokracii (SVOD) již spolupracovalo a několik obdobných projektů vytvořilo nebo aplikovalo na poměry českého vzdělávacího systému.

Proč vznikl takový projekt? Důvodem byla potřeba rozvinout výchovu k občanství z předmětu občanská výchova, občanská nauka a základy společenských věd i do ostatních předmětů vyučovaných na školách a interaktivními metodami prohlubovat občanské kompetence (znalosti, dovednosti a postoje potřebné pro občana). Primárním cílem osmi autorů kurzu (tři z PdF Univerzity Karlovy, tři z PdF Univerzity Palackého, jedna z PdF Ostravské univerzity a jeden student PdF Univerzity Karlovy) bylo nezatěžovat studenty vědomostmi, ale rozvíjet jejich dovednosti a formovat postoje. Dalším záměrem bylo nabídnout interaktivní metody, jak toto vše žákům předávat. Autoři vycházeli ze svých pedagogických zkušeností z různých stupňů škol a z materiálů interaktivních programů a projektů, jako jsou Projekt „Občan“, Právo na každý den, Základy demokracie, Čtením a psaním ke kritickému myšlení a dalších. Než byl kurz pilotně zkoušen ve školním roce 2000/2001 na PdF UK v Praze, PdF UP v Olomouci, PdF MU v Brně, PdF OU v Ostravě a PdF UJEP v Ústí nad Labem, prošel recenzí šesti odborníků, opět z různých úrovní českého vzdělávacího systému.

Kurz je strukturován do 12 devadesátiminutových, metodicky propracovaných, lekcí (jeden semestr), jejichž centrálním pojmem je občan. Studenti si na základě historických souvislostí definují sami občana, jeho kompetence (lekce 1). Upřesňují význam autority – moci v postavení k občanovi (lekce 2, 3). Dozvídají se, co je to distributivní, korektivní a procesní spravedlnost (lekce 4, 5 a 6).

Katedra germanistiky k Evropskému roku jazyků

V letošním studijním roce byl realizován společný projekt Katedry germanistiky na FF UP a pracoviště pro výzkum němčiny jako cizího jazyka na Univerzitě v Bamberku, který nese název *Výuka němčiny v českých zemích od 16. století do roku 1918*. Výsledkem bude částečně komentovaná bibliografie učebnic němčiny používaných v uvedeném období na našem území. Řešitelé projektu shromáždili celkem 550 titulů učebnic, které se nacházejí v Muzeu J. A. Komenského v Přerově, Státní vědecké knihovně v Olomouci a Brně, Národní knihovně a v Muzeu J. A. Komenského v Praze, na území Německa v knihovnách v Mnichově, Bamberku a Wolfenbüttelu. Tento počet by byl nepochybně ještě vyšší, ale doba trvání projektu, vymezená na jeden rok, nedovolila využít všechny možnosti, které nabízejí další české a především rakouské instituce. Cílem projektu bylo poukázat na staletou tradici výuky německého jazyka v našich zemích, která je nepochybně ovlivněna skutečností, že němčina u nás nebyla považována za zcela cizí jazyk, byla jedním ze zemských jazyků. V důsledku toho existovaly v zemi přirozené podmínky pro komunikaci v obou jazycích, čemuž odpovídala i náležitá péče věnovaná výuce. Nejstarší dochované důkazy pro toto tvrzení pocházejí ze 16. století, kdy se objevily knihy rozmluv určené uživateli obou národností. Např. v roce 1531 byla v Plzni vydána kniha rozhovorů *Naučení krátké obojí řeči, německé a české, učiti se čísti i mluvit, Čechům německy*

V sedmé lekci se zabývají odpovědností. Jak řešit vzniklé (problémové) situace v demokratické (občanské) společnosti, naleznou v lekcích 8 a 9. Konstitucionalismus je předmětem zájmu lekce desáté. Předposlední lekce je zaměřena na přípravu výukové hodiny za pomoci metod, jimž se studenti naučili v předcházejících 10 lekcích. Poslední lekce je věnována evaluaci celého kurzu.

Tento kurz byl nabízen našim studentům v rámci kreditního systému jako „C“ a předpokládáme, že ve struktuře studijního programu jako takový i zůstane.

Studenti PdF UP, kteří se kurzu v letošním školním roce zúčastnili, ocenili zejména jiný přístup, tvůrčí atmosféru a možnosti kooperace; obsah seminářů byl pro ně zajímavý, přínosný jak pro odborné stránce, tak zejména oceňovali pestrost metod; získané postupy práce, nové metody i témata, si mohli vyzkoušet hned v průběhu souvislé praxe ve 3. ročníku při práci s dětmi ve školách, kde vyučovali – zde se s nimi zase mohli seznámit učitelé na základních školách a v nižších ročnících víceletých

Na Přírodovědecké fakultě UP vznikla nová katedra

Dne 23. 5. 2001 schválil Akademický senát PŘF UP s účinností od 1. 9. 2001 vznik nového samostatného pracoviště – Katedry geoinformatiky. Katedra mohla vzniknout díky personálnímu posílení Katedry geografie a jejím následným rozdělením. Vytvořila se tak třetí katedra v rámci oboru geografie a geologie a výrazně tak byl podpořen jeho rozvoj.

Nové pracoviště bude zpočátku garancovat výuku bakalářského studia „geografie – geoinformatika“, které bylo v roce 1997 akreditováno a výukově zajišťováno Katedrou geografie. V souvislosti s akreditací fakulty v roce 2002 bude předložen návrh navazujícího magisterského stupně.

Vznik nové katedry je pro geografii na PŘF UP v Olomouci dalším historickým mezníkem, stejně jako byla akreditace již zmíněného odborného bakalářského studia „geografie – geoinformatika“. Jedná se o praktickou realizaci dlouhodobé koncepce rozvoje Katedry geografie, schválené Vědeckou radou PŘF UP již v roce 1997. PŘF UP, resp.

gymnazií, kteří se pak přihlašovali na semináře, pořádané fakultou a chtěli opět získat nové náměty pro práci s dětmi, dochází tak ke zkvalitňování následkových hodin pro skupiny studentů 2. ročníku; studenti ocenili možnost diskuse, vyjádření svých vlastních názorů; skupinová práce a kooperativní metody pro práci v teamu se příznivě odrazily ve vytváření vztahů v kolektivu studentů, jež byli z různých aprobačních skupin; kurz jim poskytl zajímavé podněty k úvahám o demokracii a občanství a k ucelnější představě o tom, co a jak budou potřebovat ve své pedagogické praxi; v neposlední řadě ocenili, že získali řadu cenných materiálů, rad i zkušeností k výuce občanské výchovy. Objevily se však i nedostatky kurzu, např. časová náročnost některých lekcí, přílišná detailnost předkládaného materiálu apod. Na tyto připomínky budou brát autoři ohled při přepracování kurzu, protože ten je stále ještě ve formě pracovní verze.

-dom-

olomoucká geografie se tak zařadily mezi univerzitní pracoviště v České republice, kde vzniklo samostatné pracoviště zaměřené na geoinformační technologii.

Zavádění a rozvoj geoinformačních technologií do pedagogické a vědecké práce na Katedře geografie PŘF UP se datuje již k počátku 90. let. Bezprostředně souviselo s efektivním využitím poznatků získaných řadou pracovníků v průběhu dlouhodobých studijních pobytů na renomovaných zahraničních pracovištích, zejména v Nizozemí, Velké Británii a Rakousku a účastí na desítkách národních, ale zejména zahraničních kongresech a konferencích.

Dne 11. 6. 2001 byl pověřen děkanem PŘF UP na návrh vědeckopedagogické rady oboru geografie a geologie vykonáváním funkce vedoucího nového pracoviště dosavadní pracovník Katedry geografie doc. Vít Vozenílek, CSc.

Doc. M. Vysoudil, CSc.,
vedoucí Katedry geografie PŘF UP

a *Němcům česky*. O její potřebnosti, užitečnosti a srozumitelnosti svědčí 18 vydání do konce 18. století. Kniha obsahuje vedle informací o gramatice a fonetice v obou jazycích také popis cesty z Prahy do Norimberku a Vídně, což svědčí o jejím praktickém zaměření.

O devět let později, v roce 1540, byla vydána podobná učebnice, nazvaná *Knižka v českém a německém jazyku složená, kterakby Čech německy a Němec česky čísti, psáti i mluvit učiti se měl*, jejímž autorem byl měšťan Starého Města pražského Ondřej Klatovský. Dvojazyčná kniha obsahuje 35 dialogů především pro kupce; začíná informacemi o jazyce, o písmenech, hláskách, slovech a členech v němčině. Zajímavý je způsob prezentace některých gramatických kategorií. Využívá se srovnání obou jazyků tak, aby autor upozornil na odlišnosti či paralely. V knize se nacházejí dialogy z každodenního života, vzory pro obchodní rozhovory a opět popis cesty z Prahy do Norimberka a Vídně. Kničky tohoto druhu měly za úkol pomoci v běžných komunikativních situacích, a byly tedy pragmatičtěji zaměřeny.

Výčet zajímavých učebnic němčiny by byl velmi dlouhý. Kromě druhého vydání Komenského *Čítanky lanua linguarum reserata* z roku 1633, která obsahuje vedle latinských, českých a italských textů rovněž německé texty, do tohoto celku patří také knihy podstatně mladší. Celé 19. století se totiž vyznačovalo značnou produkcí učebnic němčiny, poněvadž v období josefinismu, tedy na konci 18. století, němčina vítězí

v úředním styku a prosazuje se i ve školách a veřejném životě; gymnázia v českých zemích byla zcela germanizována. Po metodické stránce se prosadila ve výuce němčiny gramaticko-překladačová metoda, podle níž žáci především memorovali gramatiku, překládali české i německé texty, zatímco metoda přímá, propačující v západní Evropě od 80. letech 19. století výuku cizího jazyka stejnou cestou, jakou se dítě učí mateřštinu, tedy napodobováním vzorů, se ve výuce němčiny u nás neujala.

V 90. letech 19. století se v našich zemích vytvořila metoda zprostředkující, která byla jistým kompromisem mezi postupem gramaticko-překladačovým a přímým. Cílem výuky bylo vést žáka tak, aby se dokázal německým jazykem porozumět. Výsledky projektu ukazují, jak pečlivě byla tato metoda teoreticky, ale i prakticky vypracována. Bez nadsázky lze tvrdit, že výuka němčiny na konci 19. a začátku 20. století patřila k vrcholům v historii cizojazyčné výuky u nás. Většina zásad tehdy uplatňovaných je použitelná i v současné době.

Společný projekt Olomouc – Bamberk sice končí, nekončí však spolupráce mezi oběma institucemi. V příštím studijním roce bude realizován projekt literární a do budoucna se počítá s dalšími záměry v oblasti výzkumu učebnic němčiny, které naváží na výsledky získané v letošním roce.

Doc. L. Spáčilová,
Katedra germanistiky FF UP

NA AKTUÁLNÍ TÉMA

Předznamenání: Celoživotní učitelský úděl, v němž jsem poznal či přímo prožíval problémy všech stupňů školního vzdělávání, jakož i možnost získat v posledních deseti letech zkušenosti v mnoha zemích několika kontinentů, mne vedou k následujícímu osobnímu prohlášení. Nesčetné kontakty s kolegyněmi a kolegy mne však snad opravivují k přesvědčení, že v záhlaví následujícího textu by po slově memorandum mohly být plurál vyjadřující počet blízký stu procent českých učitelů a učitelce.

Memorandum českého učitele

V roce 1946 se naplnila idea T. G. Masaryka a tužba řady generací českých kantorů: Národní shromáždění Československé republiky uzákonilo univerzitní vzdělávání pedagogických pracovníků. Naše pedagogické školství se tím dostalo na úroveň, jež je i dnes v mnoha zemích nedosaženou metou tamních kolegů.

Ani četné deformace a nesmyslné reformy, jež přinesla další desetiletí, tuto velkou vymoženost nezničily. A čeští učitelé, byť byli v totalitním systému vystaveni mimořádným tlakům a hrozbám, udrželi úroveň vzdělanosti i povědomí skutečných mravních hodnot v českém národě v takové míře, že bylo při obnově demokracie u nás z čeho vycházet. Krajně nespravedlivé byly po roce 1989 pokusy učinit právě z nich obětí beránky za všechny slabosti a hanby, jimiž česká společnost v éře totality trpěla.

Po pádu komunistického režimu bylo jistě nutno i na půdě školské mnohé – zvláště v obsahu výchovy a vzdělávání – změnit. Tento nelehký proces však byl a je dosud provázen i politickou účelovostí a odbornou nekvalifikovaností mnohých záměrů, jakož i nekritickým

Jaké vzdělání pro učitele?

V úterý 19. 6. se v Jednácím sále Senátu Parlamentu ČR konalo Veřejné slyšení Výboru pro vzdělání, vědu, kulturu, lidská práva a petice nazvané *Příprava učitelů a perspektiva české vzdělanosti*.

Slyšení řídil a úvodní slovo pronesl předseda Výboru prof. F. Mezihorák, který vyzvedl úlohu učitele jako šířitele vzdělání pro společnost. Následovalo deset příspěvků představitelů pedagogických fakult a členů komisí a organizací zabývajících se problematikou vzdělávání. Rečníci se v mnoha názorech shodovali. Pozornost byla přitom věnována především výuce a následnému ekonomickému a sociálnímu postavení pedagogů primárních a středních škol. Přednášející kritizovali neadekvátní platové ohodnocení učitelů, které mladé absolventy pedagogických fakult odrazuje od učitelského povolání. Ve školách tak mnohdy učí i maturanti. Vinou této situace zaujímá Česká republika první místo v Evropě v počtu nekvalifikovaných pracovníků ve školství a v míře feminizace.

Dále byla diskutována otázka délky vysokoškolského studia budoucích učitelů. Také v tomto bodě se přítomní shodli na tom, že učitelské studium pro jakýkoliv typ škol by mělo být magisterské a pokud možno pětileté. Za zcela nedostačující bylo označeno bakalářské studium, jenž nemůže adepta připravit ani po stránce odborné, ani pedagogické. Co se týče konkrétních kroků ve zkvalitňování vzdělávání učitelů, větší důraz by měl být kladen na výuku pedagogicko-psychologických předmětů a rozšíření terénní praxe. Budoucí učitelé by měli být připraveni pracovat s handicapovanými dětmi (dyslexie, dysgrafie), s dětmi z odlišných etnických skupin, učitel základní školy by měl spolupracovat s psychology, metodiky a speciálními pedagogy. V centru pozornosti by měl být žák a rozvíjení jeho osobnosti, nikoliv učitel, jak tomu bylo v minulých letech. Hojněji by měly být uplatňovány programy a kurzy celoživotního vzdělávání učitelů.

Jak uvedl prof. F. Mezihorák, který v závěru přednesl své prohlášení nazvané *Memorandum českého učitele* (viz výše), byli k *Veřejnému slyšení* přizváni také oponenti zmíněných pohledů. Ti se však nedostavili. Záznam slyšení včetně plného znění příspěvků byl zaznamenán a vyjde jako sborník, jenž bude předložen senátorům a poslancům Parlamentu ČR.

-ano-

obdivem k novým, často velmi sporným „velkým vzorům“, sotva jsme se zbavili modloslužebnictví ke „vzoru sovětskému“.

Vůbec si nemyslím, že školství země J. A. Komenského se nepotřebuje poučit kdekoliv, kde je něco skutečně inspirativního, a vím zároveň o mnohých našich problémech. Se znepokojením však vnímám pohrdání našimi pedagogickými tradicemi a z toho vyplývající snahy likvidovat osvědčené a v zahraničí uznávané hodnoty – často také pod heslem údajných evropských či světových trendů.

S mimořádným rozhořčením proto dnes sleduji úvahy směřující k omezení obsahu a rozsahu vysokoškolské přípravy učitelů. Zvláště učitelské základní škol má být dle těchto představ sníženo z magisterské na bakalářskou úroveň. České pedagogické dějiny by se tak měly v trendu prý evropském vrátit o více než půlstoletí zpět. Jde zde o argumentaci zcela falešnou, neboť Evropská unie z podstaty principů, na nichž je budována, nezasaňuje do obsahu a forem školských systémů členských států. A fakt, že příprava učitelů je leckde na nižší úrovni než u nás, rozhodně nepředstavuje evropskou budoucnost. Česká republika právě v této oblasti může přinést do evropského integračního společenského pozoruhodný vklad.

O politováníhodném nepochopení učitelského povolání jako velkého poslání svědčí hlasy, podle nichž učitel nepotřebuje rozsáhlé vzdělání, nýbrž téměř jen praktický výcvik. Naprosto nepřijatelný (navíc zcela nerealistický) je argument, že méně graduovaný učitel – bakalář – bude ochoten nastoupit do škol v místech, kam magister nastoupit nechce. Klíč k řešení tohoto problému je přece v něčem úplně jiném – v nabídce lepších materiálních podmínek. Neúspěšně byl již vyzkoušen i dnes znovu předkládaný experiment s výchovou jednooborových bakalářů pro cizí jazyk. A zcela mimo úroveň seriózní diskuse je názor, že by k učitelskému stačila i pouhá maturita, zdůvodňovaný faktem, že dnes v krajní nouzi, při velmi špatných ekonomických podmínkách a z nich pramenícího nezájmu kvalifikovaných učitelů, maturanti na některých školách učí.

Učitelský patří mezi nejnáročnější profese a je činností tvůrčí, ne řemeslnou. V jejich přípravě by jistě mělo být i více pedagogických praxí (pedagogické fakulty o to soustavně usilují a bohužel stále narážejí na finanční bariéru), ale nikoliv na úkor vzdělání teoretického. Je hrubým omylem domnívat se, že učitel základní školy může být připravován v kratším studijním běhu, neboť nemusí své disciplíny zvládnout do největších hloubek. Vždyť o to více však musí získat všeobecného společenského a kulturního rozhledu, vědomostí pedagogických, metodických, didaktických, psychologických, zdravotních, speciálně pedagogických atd. To vrchovatě platí i pro učitele školy primární (jež je snad nejdůležitější fází školní docházky vůbec), který by navíc měl v blízké budoucnosti získávat i způsobilost k výuce cizích jazyků.

Nadcházející století nepochybně přinese další zrychlení v rozvoji vědy a techniky, lidské vztahy se stanou globálnějšími i komplikovanějšími, přibývá bohužel nejružnějších patologických jevů – to vše bude na učitele klást ještě mnohem větší kvalifikační nároky než dosud. Délka lidského vzdělávání se bude stále prodlužovat. Což není tedy – při vědomí těchto faktů – absurdní navrhnout snížení rozsahu učitelské přípravy? Což není absurdní, že v některé oblasti lidské činnosti se zvyšují kvalifikační nároky, ale ten, jemuž je svěřováno do rukou to nejcennější, co národ má – děti – by měl mít kvalifikaci nižší než dosud? Novela vysokoškolského zákona, jež byla nedávno schválena, přitom – podle představ navrhovatelů –

právě k tomu směřuje! Těžko si lze ostatně představit (obsahově, logicky, funkčně) i rozdělení učitelské přípravy na bakalářský a magisterský stupeň.

Pedagogické fakulty, které především připravují učitele, jsou (jako jediné mezi všemi fakultami) již potřetí za sebou během deseti let vystaveny velmi zdlouhavému akreditačnímu řízení, jež nejen pomáhá, ale také velmi zatěžuje a zneklidňuje. Přesto trpělivě pracují na odstranění nedostatků, pokud byly zjištěny, přičemž celková akreditační bilance nevznívá negativně. Je však třeba, aby jim byl dán už klid k práci a adekvátní podmínky k tomu, aby se plně rozvíjely nejen ve sféře výukové, ale i výzkumné a vědecké. Bylo by osudové odsouvat je na univerzitách do pozice druhořadosti.

Jestliže český vysokoškolský zákon zakotvil takovou škálu akademických titulů, jež nemá ve světě obdoby (a nahrává se tak i lidskému snobismu), je pak pokrytecké tvrdit, že učitel, jenž už nebude magistrem, přece nic na své cti netratí. Je jistě nesporné, že v řadě praktických povolání je bakalářát žádoucí, přiměřený a mělo by se mu dostat adekvátního uznání. Ale ve školství může nalézt své uplatnění snad jen v některých pomocných profesích. A na místě je i otázka: půjdou na učitelsví s bakalářským limitem ti lepší z maturantů, jak by to bylo nanejvýš žádoucí? Jaká bude společenská prestiž učitele, k němuž do školy budou vodit své děti rodiče většinou vzdělanější, než je on?

Je chválné, že nedávno zveřejněná Bílá kniha koncepce českého školství, vydaná Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, s žádným snížením úrovně přípravy pedagogů nepočítá. Zároveň však je známo, že na témež ministerstvu i na dalších důležitých institucích jsou takové úvahy bohužel stále vedeny a směřovány k pozdější realizaci.

Současná vláda prohlásila vzdělání a zlepšení postavení učitelů za svou prioritu. Je pravděpodobné, že mimořádně obtížná ekonomická situace (i přes nadějný obrát, k němuž dochází) nedovolí všechna očekávání, jež vládní program vyvolal, naplnit. Ale tento programový záměr by již neměl chybět ani v programovém prohlášení žádné z vlád příštích.

Prestiž a autoritu si pochopitelně musejí učitelé vytvářet především svou kvalitní prací a mravní úrovní, ale jejich úsilí by bylo marné, pokud by neměli účinnou celospolečenskou podporu, jež musí obsahovat i jejich přiměřené ekonomické zajištění. Nikdo z kompetentních činitelů a orgánů by neměl nikdy připustit, aby již tak zkešované učitelské stav by jakýmkoliv krokem dehonestován.

Žádné argumentační klíčky a fráze nemohou zastřít to, že snížení úrovně učitelské přípravy z magisterské úrovně na úroveň bakalářskou by znamenalo degradaci českého učitelstva. Není pochyb, že by to ve svých důsledcích přineslo i nedozírné škody celému českému národu v budoucnosti. V začínajícím století, charakterizovaném důrazem na vzdělanost, platí více než kdykoliv předtím neoddiskutovatelný a jasný axiom: bez nejkvalitnější přípravy českých učitelů není ani nadějná perspektiva pro českou vzdělanost!

Prof. F. Mezihorák, CSc.,
předseda Výboru pro vzdělávání, vědu, kulturu,
lidská práva a petice Senátu Parlamentu
České republiky

Je-li viditelnost vědce výsledkem práce navíc, tak říkajíc přesčasů, pak je to práce pro všechny a za všechny neviditelné. Je to dobrý pozůstatek dob osvícenských. A osvícenství nebylo nikdy dost.

M. Holub

UNIVERZITA A MĚSTO

Ceny města také pro osobnosti UP

Prof. Jan Peřina, DrSc., Katedra optiky PŘF UP

Bývá obvyklé, že se mezi laureáty Ceny města Olomouce každoročně objevuje přední reprezentant exaktní vědy. Tak je tomu i letos. Prof. J. Peřina, DrSc., je osobnost světově proslulá v optice, zejména svými monografiemi a přínosem k rozvoji kvantové optiky. Ve srovnání s kolegy ze sféry společenských věd, nebo dokonce ze světa umění je znám spíše jen v odborných kruzích. Proto je záslužné, že i do vědeckých sfér proniká městská sebereflexe a vyzvedá na municipální piedestal ty, kteří jsou ctěni a váženi v Evropě i v zámoří.

Prof. J. Peřina se narodil v Městci Králové, do obecné a měšťanské školy chodil v Libici nad Cidlinou, slavném městě Slavníkovců, další školy absolvoval v Praze. Jako syn většího rolníka nebyl přijat na studia; absolvoval učiliště státních pracovních záloh v ČKD Praha, vyučil se elektromechanikem a potom teprve pokračoval ve studiu na Průmyslové škole elektrotechnické v Praze. Po maturitě neuspěl při přijetí na vysokou školu a dva roky strávil ve vojenské základní službě. Po návratu, kdy se opět marně hlásil ke studiu, pracoval rok v Elektromontážních závodech Praha a tam spolupracoval se staršími kolegy, odborníky v elektroregulacích. Posléze se pokusil o přijetí ke studiu na Univerzitě Palackého v Olomouci, avšak teprve po stížnosti na ÚV KSČ dostal pozvánku na dodatečně přijímací zkoušky. Po dalších peripetiích byl nakonec ke studiu v Olomouci přijat a během sedmi semestrů vystudoval. Od roku 1964 je na olomoucké univerzitě zaměstnán, nejdříve na Katedře teoretické fyziky a později v Laboratorii optiky PŘF UP. Když v roce 1984 zde byla zřízena Společná laboratorní optiky Univerzity Palackého a Fyzikálního ústavu Akademie věd, stal se jejím zaměstnancem. Po roce 1990 přešel s několika spolupracovníky na Katedru optiky PŘF UP a tam působí dosud, částečně je zaměstnán také ve Společné laboratorii optiky UP a Akademie věd ČR.

Vyrostl jste na venkově. Je vám blízká příroda? *Příroda ano, v zemědělství jsem ale nikdy pracovat nechtěl. V tomto směru se uplatnil můj o sedm let mladší bratr, který se u Jičina, v kraji Rumcajse, věnuje zahradnictví. Mám rád lesy, ale pracuji i na zahradě. Vzpomínám, jak jsme s rodiči sbírali žaludy a zalesňovali čtyři hektary polí, abychom nebyli pokládáni za kulaky. Bylo to marné, ale dnes je na těch čtyřech hektarech už pěkný les. Mým snem bylo strávit alespoň jedny prázdniny rekreačně u vody nebo v lese, ale o žních byla každá ruka potřebná.*

Vzpomenete si na impulzy, které vás nasměrovaly do světa fyziky?

Matematika a fyzika mi byly blízké od školních let. Na měšťanské škole jsme měli dobrou paní učitelku, která nám dokázala tyto předměty přiblížit a podporit můj zájem. Už tehdy jsem se pídlil po dostupné odborné literatuře, abych se o fyzice dozvěděl více. Zájem jsem si upevnil v Praze v době učení i studii. Na průmyslovce mne učila manželka dr. Pátka, který u nás jako první sestrojil laser. Jejím prostřednictvím jsem jako středoškolák navázal první kontakty s Fyzikálním ústavem Akademie věd. Mohl jsem sledovat různé experimenty a nahlížet do světa vědy. V té době jsem získal dokonce nějakou cenu v oblasti obecné teorie relativity.

Kdy jste získal akademické tituly?

Má vysokoškolská studia se odvíjela se sedmiletým zpožděním. První moje vědecká orientace se týkala teorie elementárních částic a teorie polí. Tento obor byl hlavně v Praze. V Olomouci se pracovalo v optice. Kontakty s Prahou byly náročné a komplikované, takže u mne přirozenou cestou začala dominovat optika. Kolegové tvrdili, že jsem nacházel mezi oběma obory analogie, a tak jsem se v týmu prof. Havelky dobře uplatnil. Do optiky začala pronikat teorie informace a již uzavřený klasický obor se začal bouřlivě rozvíjet. Dnes je zejména kvantová optika,

odvíjející se od objevu laseru, základem pro rozvoj a aplikace tzv. kvantové informace a pro nadcházející generace zpracování a přenosu dat.

Získal akademické tituly jsem mohl postupně, protože se stále projevoval můj nevhodný třídní původ. Kandidátskou disertační práci jsem obhájil v roce 1966, následujícího roku získal titul RNDr., doktorskou disertační práci jsem obhájil až v roce 1984 po sedmi letech čekání na povolení obhajoby a profesuru jsem získal až v roce 1990.

Jste uznávaný odborník i v zahraničí...

Měli jsme možnost spolupracovat již před

rokem 1990 s několika univerzitami v USA, Itálii, Německu, Polsku a v dalších zemích. Výborně

kontakty jsme měli s prof. Wolfem, původem z Prahy, který odtud odešel v roce 1939 a který se nakonec usadil v Rochesteru (USA, stát New York). Stal se spolu s Maxem Bornem, laureátem Nobelovy ceny, autorem „bible“ optiků. Spolupracovali jsme s ním již v osmdesátých letech a zcela bez omezení v následujícím desetiletí. Jeho přínos byl oceněn čestným doktorátem UP. Od roku 1990 jsme zapojeni do intenzivní mezinárodní vědecké spolupráce, jež je velmi stimulující zejména pro mladé spolupracovníky.

Máte následovníky?

Na univerzitě působí v našem oboru řada mladých spolupracovníků, dnes již docentů a doktorandů, kteří mají velké předpoklady – svým talentem i pracovitostí, aby v našem díle úspěšně pokračovali.

Potěšila vás Cena města Olomouce?

Je to velké ocenění, velká důvěra. Byl jsem překvapen, protože obor fyzika nepatří k populárním oborům, které zasahují širší spektrum společenských a kulturních zájmů, i když právě fyzika je základem všech vymožeností, které užíváme. Tím víc jsem potěšen a poctěn cenou tak významného památného města, v němž jsem našel nejen uplatnění na historické univerzitě, ale také domov.

-bk-

Prof. RNDr. Stanislav Komenda, DrSc., Ústav lékařské biofyziky LF UP

Prof. S. Komenda, DrSc., se narodil 7. 5. 1936 v Louce u Jemnice nedaleko Moravských Budějovic. Olomoučanem se stal v roce 1959 v souvislosti s nástupem na Univerzitu Palackého před více než čtyřmi desítkami let. Je členem akademického sboru Lékařské fakulty UP, externě přednáší na pěti fakultách statistiku a zabývá se všemi od ní odvozenými vědeckými disciplinami, především biometrií, antropometrií a edukometrií. Je autorem osmi monografií vědeckého zaměření, napsal 15 vysokoškolských skript a publikoval více než 700 článků v odborných časopisech. Jako literát se zabývá malými žánry, píše především aforismy, bajky, krátké povídky, rozhlasové hry a fejetony. Jmenovat z nich bychom měli alespoň rozhlasovou hru *Jménem zákona*, *Archiméde!* a sbírku veršů *Drápek uváznout*, kterou vydalo nakladatelství Votobia. Dvěma posledními sbírkami poezie jsou knížky *Důchodní deník* a *Hvězdář ve studni*. Prof. S. Komendovi nebyla Cena města Olomouce za rok 2000 udělena náhodou: není v Olomouci vědce a literáta, který by do své bibliografie „vysazoval“ ročně tolik nových titulů.

Nedávná nemoc byla u vás vnímána vzhledem k vaší vitalitě jako nepatřičná. Změnila nějak vaši tvůrčí orientaci?

*Celý život zastávám zásadu, že všechno zlé má člověk využít k něčemu dobrému. Připomněl jsem si to, když jsem se poflakoval v nemocnici. A psal jsem si na nemocničním lůžku deník, který se nyní pokouším vydat. Zadal jsem to přes nakladatelství Galén k Železnému do Prahy. Někjaké sponzorské peníze se sehnaly, a tak se zdá, že by to mohlo vyjít. Předpokládám ještě letos. Kniha se bude jmenovat *Ztráty a nálezy s ručením omezeným*. Jednu její část jsem zpracoval do samostatné malé knižky a ta by měla vyjít v Olomouci na univerzitě v rámci projektu výchovy učitelů, kteří mají v budoucnu působit jako metodici zdravotního životního stylu. Medituji tam nad tím, že kdo nedodržuje životosprávu, podřezává si větev pod zadkem.*

Bytí vyznamenán městem, v němž člověk žije, téměř znamená být doma prorokem. Jaké pocity ve vás toto ocenění vyvolává?

Nejsem veřejně činný, na politiku občas i nadávám, a tak mě ani nenapadlo, že bych takovou cenu mohl dostat. Nevím, kdo mne navrhl, nevím, kdo ji dostal

dříve, ale jsou vedle mne mezi významnými lidmi, kterých si vážím, např. prof. Jan Peřina, vysoce respektovaný člověk, který se pohybuje ve světě fyziky mezi lidmi, z nichž se rekrutují nositelé Nobelových cen. Měli jsme spolu i stejný osud. On je syn kuláka jako já.

Jste mimo jiné i statistik. Může se člověk s touto profesí stát sobě většcem?

Po padesáti letech obcování s bohyní Tyché – bohyní Náhody se stále více zamýšlím nad problémem náhody a náhodného. Věštění statistika je založeno na střizlivosti a skepsi. Věštění předpovídá individuální osudy, statistika věští kolektivní osudy. Na základě analyzované minulosti usuzuje, jaká bude budoucnost.

Nedávno se na univerzitě diskutoval problém zázraku. Statistik vnímá zázrak jako jev, ke kterému nemá co říct. Statistika předpokládá hromadnost jevu a jeho reprodukovatelnost. Není-li to možné, statistika nemůže vypovídat, nemůže posuzovat. Zázrak není objektem zájmu statistiků.

Zabýváte se nyní nějakým konkrétním problémem?

Je tu velký konzultanční provoz. Ten naplňujeme průběžně. A také učíme.

*Volných chvil využívám spíše k psaní. Zpracoval jsem vlastní životopis. Jmenuje se *Proti proudu 2001 – 1936* a zadal jsem ho Votobii. Jak to dopadne, nevím. Kromě toho mám rozepsaný text, v němž jsou náhodou podmíněné příběhy. Životní. V životě lidí se vyskytují příběhy, které lze zobecnit a lze z nich vyvodit poučení. Koncept pravděpodobnosti je jediná správná logika rozumně uvažujícího člověka. Je to pravda sice dvě stě let stará, ale stále platná. Jedině tak můžeme přijít na to, jaké pravděpodobné důsledky bude mít naše rozhodnutí.*

-bk-

(Rozhovory připravil B. Kolář; redakčně kráceno.)

UNIVERZITA A MĚSTO

Prof. Antonín Mores (24. 5. 1908 Skoronice – 1. 2. 1997 Olomouc)

Totalitní režim během své více než čtyřicetileté existence provedl na vysokých školách tři vlny čistek, které výrazně zasáhly do životních a profesních osudů tisíců pedagogů, vědců i studentů. Po únoru 1948 „vyčistily“ akční výbory Národní fronty vysoké školy od „reakcionářů“.

postrádajících tehdy tolik nezbytný „kladný vztah k lidové demokratickému zřízení“. V roce 1958 zahrozili vládnoucí mocipáni prostřednictvím tzv. třídně politických prověrek spoluobčanům očekávajícím změny v důsledku Chruščovových šokujících odhalení na XX. sjezdu KSSS. A konečně na počátku let sedmdesátých opustili vysoké školy ti, kteří se pokusili přispět k vytvoření „socialismu s lidskou tvář“.

Všechny tyto společensko-politické peripetie výrazně ovlivnily životní i profesní curriculum jednoho ze zakladatelů moderní československé pediatrie a olomoucké legendy této lékařské specializace, profesora Antonína Moresa, který v minulých dnech obdržel Cenu města Olomouce in memoriam.

Situaci na UP po únoru 1948 ve vztahu k rozsahu a tvrdosti čistek radikalizovaly především fakultní organizace KSC na Lékařské fakultě (v této době jediná fakultní organizace na UP) a Akční výbor Zemských ústavů (tj. budoucí Fakultní nemocnice). Tento radikalismus personifikovali Vladimír Pelikán (předseda Fakultní organizace KSC na LF UP), Lotar Grünwald-Gronský (předseda AV Zemských ústavů) a František Ritter (správce Zemských ústavů a člen AV Zemských ústavů). V „hledáčku“ Akčního výboru Zemských ústavů se mimo jiné (František Pavlica, Jiří Boček) ocitl i Antonín Mores.

Snahu o „vyakčnění“ Antonína Moresa zdůvodňoval AV Zemských ústavů následujícími „přechýny“: „Projevili negativní stanovisko k odborové organizaci tím, že vystoupil z ÚRO, veřejně v elektrice v přítomnosti dr. Nešpora (tj. olomouckého archiváře Václava Nešpora – pozn. aut.) nadával na vládu a mluvil o teroru, profesorů Hádlikovi (tj. předsedovi celouniverzitního Akčního výboru NF – pozn. aut.) řekl, aby spěchal se stavbou psychiatrie, protože jí bude třeba pro internaci naší vlády.“ První dvě obvinění pokládal Mores za zcela banální věci, ke svým výroky o případné internaci Gottwaldovy vlády na olomoucké psychiatrii se však otevřeně přihlásil. K těmto slovům, proneseným v rozhovoru se svým bývalým spolužákem Hádlikem v zertovném tónu, jej přiměla katastrofální situace v zásobování dětským prádlem a plenami na klinice, kterou vedl. „Bylo to v době, kdy už přes několikrát sliby o dodání prádla a plen pro malé děti jsem byl denním svědkem, jak matky majíce zabaleny děti do roztrhaných hader místo plen nařikaly a hubovaly na to. Jako dětský lékař jsem se cítil oprávněn na to nadávat též, protože matky i při nejlepší vůli nemohly zachovávat osobní čistotu dětí, jaká je bezpodmínečně nutná k jejich zdárnému tělesnému prospívání.“ A. Mores však na LF UP i nadále zůstal, pravděpodobně jej zachránila vysoká odborná úroveň zvyrazněná širokým věhlasem jeho pediatrické specializace a praxe. Dlužno také zdůraznit, že Mores se těšil jednoznačné a otevřeně deklarované podpoře ze strany studentů. V prosinci 1948 oznámil veřejně Spolek posluchačů LF, že „nemá nic společného s rozvrtnými živly, kteří chtějí rušit klid na fakultě vyhruznými vzkazy některým členům sboru (prof. Rapantovi a primáři Moresovi), a že budou podporovat profesy v konání jejich povinností“. Tento studentský protest je jediným důkazem rezistence

studentských spolků po únoru 1948 vůči opatření ze strany akčních výborů. Současně také dokládá vyhrocenou situaci na Lékařské fakultě, kde se spojování tohoto či onoho politického habitusu s reálnou profesní odbornou a vědeckou úrovní jevílo politicky nezainteresovaným studentům jako obzvlášť nesmyslné a absurdní.

Mores byl ovšem i nadále kádrové persona non grata. Otevřeně se hlásil ke katolické víře; kádrový profil si rozhodně nevytvořil ani svým specifickým smyslem pro humor hraničícím až s dobově podmíněnou nemístnou prostořekostí. A právě tato Moresova prostořekost se stala záminkou pro jeho definitivní odchod z olomoucké Lékařské fakulty v roce 1958. V roce předcházejícím totiž A. Mores odjel s lékařskou delegací do SSSR, kde podle vlastních vzpomínek několikrát navštívil kostely a věnoval menší finanční částky místním žebrákům. V hotelu se potom vyjádřil s despektem o životní úrovni v „zemi, kde zítra znamená včera“.

„Za několik měsíců jsem byl obviněn z pomluvy tak velkých, že si údajně stěžovalo Ministerstvo zdravotnictví Sovětského svazu našemu Ministerstvu zdravotnictví a ti stížnost předali do Olomouce děkanu Schoberovi. Ten svolal děkanskou schůzi, kde se ostře vyjádřil, že takový člověk, na kterého si stěžuje Sovětský svaz, musí odejít. Proti mně se k němu přidal prof. Matoušek, který mi vytkl, že na klinice nebyla založena stranická skupina, dále prof. Lejhaneč, který se vyjádřil, že jsem praktikující katolík a jako takový nemohu vyučovat a vychovávat naše

studenty, a prof. Lón, který řekl, že jejich pětileté úsilí marxistické výchovy zborím jediným úsměvem na přednášce. Někteří profesoři se mě zastávali, nejvíce prof. Rapant, ostatní mlčeli. Po schůzi jsem zašel za rektorem Hrbkem, který na můj dotaz stížnost ministerstva Sovětského svazu popřel, řekl, že to není pravda, že hlavní důvod, proč musím odejít, je rozhodnutí KSČ,“ napsal Antonín Mores Lubomíru Neoralovi v květnu 1990.

Pracovní poměr ukončil Mores na UP k 31. 12. 1958 „v rámci účelnějšího rozmístění pracovních sil ve veřejném zájmu. K bližšímu zdůvodnění rozvázání pracovního poměru ve vašem případě uvádím, že se tak děje v zájmu všestranného zkvalitňování učitelského sboru na naší vysoké škole a v zájmu správného politicko-ideologického působení na studující mládež naší vysoké školy,“ uvedl rektor UP Jaromír Hrbek v přípisu Antonínu Moresovi z 29. 9. 1958. Dlužno podotknout, že tehdy byl Antonín Mores již více než rok vdovcem starajícím se o pět nezletilých dětí.

Antonín Mores nastoupil do olomouckého Kojeňeckého ústavu, kde se již v roce 1960 stal jeho ředitelem a v této funkci setrval až do roku 1973. V prosinci 1968 jej Univerzita Palackého rehabilitovala, avšak opětovou spoluprací s univerzitním pediatrickým pracovištěm zastavila nastupující normalizace. Další rehabilitaci včetně profesorského titulu obdržel Antonín Mores v roce 1990 na sklonku svých životních sil.

P. Urbášek

Slavoj Kovařík

Malíř, kreslíř, scénograf, příležitostný sochař a autor realizací v oblasti užitého umění, teoretik fotokupiny DOFO, externí vysokoškolský učitel S. Kovařík se narodil 22. 9. 1923 v Olomouci v rodině účetního rotmistra. V Olomouci navštěvoval Obecnou školu v Nových Sadech, v Holicích v Olomouci a v Jaroměři, poté studoval na České státní reálné v Olomouci (1934–1939, prof. kreslení F. Smolka). V roce 1939 byl přijat na zlínskou Školu umění (1939–1941, prof. V. Hroch, F. L. Gahura). V roce 1941 byl vyloučen ze všech středních škol Protektorátu Čech a Moravy pro účast svého nevlastního bratra v bitvě o Anglii. Krátce působil jako retušer u fotografa J. Fraita v Olomouci, posléze nastoupil jako asistent šéfa výpravy do Českého divadla v Olomouci; odtud po jeho zavření přešel do Německého divadla v Olomouci jako malíř dekorací. V roce 1942 byl totálně nasazen a na nucené práce odjel do Štýrského Hradce, kde pracoval jako brusič, později tlumočnick, kreslíř a kurýr u firmy Steyr – Deimiler – Puch A. G. V průběhu svého nuceného pobytu ve Štýrském Hradci, odkud v březnu 1945 uprchl, intenzivně maloval; na základě těchto kreseb – na tzv. dispens hned do druhého ročníku – byl po válce přijat do ateliéru E. Filly na Uměleckopřmyslové škole v Praze (1945–1946). Po vážném onemocnění a v důsledku existenčních problémů v roce 1946 předčasně studium ukončil a nastoupil jako kreslíč k firmě „Ing. Sázovský – Ing. Goš – Malá voda“ v Olomouci. Po jejím znárodnění nastoupil jako konstruktér a návrhář do urbanistického oddělení Stavoprojektu Olomouc (1949–1957). V roce 1957 začal pracovat jako provozní architekt a scénograf do Divadla Oldřicha Stibora v Olomouci a koncepčně se podílel na realizaci první výstavy budoucí fotokupiny DOFO ve Šternberku. V roce 1963 se stal členem tvůrčí skupiny Parabola, v roce 1965 členem Svazu

československých výtvarných. V tomto roce také začal externě vyučovat malbu a kresbu na Katedře výtvarné teorie a výchovy Filozofické fakulty UP (1965–1967) a působil jako lektor pro kresbu a malbu (tamtéž – 1967–1978. Kolem roku 1973 se pod vlivem společensko-politické situace stahuje do soukromí ateliéru a do roku 1990 se od veřejného výtvarného života téměř izoluje. První retrospektivní výstava (k jeho šedesátinám v roce 1983 v Oblastní galerii Olomouc) byla zaměřena pouze na práce z 50. a 60. let; „přínos jeho tvorby tak odborně i laické veřejnosti zůstal téměř utajen“. Ve stejném roce odešel do důchodu začal intenzivně malovat. Od roku 1990 začíná znovu vystavovat (1990, 1992, 1998, 1999), stává se členem TT Klubu výtvarných umělců a teoretiků, je jedním ze zakládajících členů Spolku olomouckých výtvarníků (1991). Rozsáhlá výstava z jeho malířské tvorby byla realizována ve Žďáru nad Sázavou (1992), kolekci 23 prací byl zastoupen na výstavě *Oznámení o Ikarově letu* uspořádané Muzeem umění v Olomouci v roce 1998, v roce 1999 obeslal třemi obrazy *II. nový zlínský salón 1999*, zastoupen byl také na výstavě *Umění zrychleného času*. Česká výtvarná scéna 1958–1968, kterou uspořádalo České muzeum umění v Praze. V roce 2000 uspořádalo Muzeum umění Olomouci celoživotní retrospektivu jeho volné tvorby. Jeho díla jsou zastoupena ve veřejných sbírkách Muzea umění Olomouc, Galerie výtvarného umění v Ostravě a Slezského muzea v Opavě, a také v soukromých sbírkách v České republice, USA, Německu, Švédsku, Anglii, Francii a Holandsku.

S využitím katalogu, který pod názvem *Slavoj Kovařík – Výběr z tvorby 1938–1999* vydalo olomoucké Muzeum umění (Muzeum umění 2000), zpracovala

-mav-

„Chci, aby obraz byl z tohoto světa. Výtvarný proces je tu proto, aby se tento svět mohl sám vyjevit. Chci se dostat ke skutečnosti celé, nijak neupravené, jde mi o to ukázat moderní svět jaký je. Být důsledně antiromantický. Konfrontovat se přímo s tímto naším civilizovaným světem. Byl bych rád, aby zážitek diváka nebyl zážitkem obdivovatele, ale účastníka. Chtěl bych jej učinit součástí dění.“
Nedatováno, patrně druhá polovina 60. let
(katalog, str. 45 – „Z konfesí“)

REPORTÁŽ

Jarmark chemie, fyziky a matematiky: výstaviště Flora, pavilon A, 8. a 9. 6. 2001

Poprvé v historii fakulty

Chemie, fyzika i matematika patří mezi nejméně oblíbené předměty na základních i středních školách. Je velmi obtížné jednoznačně konstatovat, zda je to vinou učebních osnov, vinou nezájmu žáků či učitelů, kteří nedokážou žáky pro své předměty dostatečně motivovat. Ve snaze zjistit, zda jsou na tom tyto předměty opravdu tak špatně, rozhodli se dva nadšenci společně se svými kolegy z Přírodovědecké fakulty UP iniciovat akci, která byla vskutku revolučním počinem, jelikož něco podobného v historii fakulty ještě uspořádáno nebylo.

Doc. J. Ševčík, Ph.D. z Katedry analytické chemie a doc. R. Kubínek, CSc., z Katedry experimentální fyziky sestavili tým, který rozšířili dodatečně o zástupce oboru matematiky RNDr. J. Molnára, CSc. Projekt nazvaný „Jarmark chemie a fyziky“ podaný do sekce LP 01 „Popularizace vědy“, jež je jednou z kategorií vyhlašovaných grantů MŠMT ČR, byl přijat již na druhý pokus. Ten první ještě nesplňoval podmínku, že akce musí být součástí významnější akce celostátního, případně regionálního významu.

Ráj dětí, fyziky a chemie

Poučení touto zkušeností navrhovatelé zvolili akci „Dětský ráj 2001“, pořádanou výstavnickou organizací Výstaviště Flora Olomouc, a. s., ve dnech 8. až 10. 6. 2001 a Jarmark přírodovědců tak navrhli jako jeho součást.

Akce byla avizována formou plakátků zaslaných do škol a vyvěšených v dopravních prostředcích. Byla slibována řada atrakcí a soutěží. Je dobré předeslat, že organizátoři akce nezůstali veřejnosti nic dlužni a sliby nejenže splnili, ale v mnohém překročili.

Výstavnická organizace zajistila medializaci akce a informace o jejím průběhu se objevila ve všech významnějších denících, doplněná fotografií, z níž zpravidla bylo vidět rozzářené oči školní mládeže, pro kterou byla akce především připravena.

Přípravu Jarmarku i jeho průběh by nebylo možné realizovat bez vydatné pomoci studentů řádného denního i doktorského studia a pedagogů.

Ve čtvrtek 7. 6. nastal čas nastěhovat do pavilonu „A“ na výstavišti všechny nezbytné pomůcky, přístroje i ceny do soutěží a na připravené bílé plochy vytvořit umělecké malby i neumělé vytvořené poutače k jednotlivým atrakcím. Bylo na všech znát napětí, zda o akci bude vůbec zájem. V pátek v 10 hodin dopoledne, kdy se otevřely brány pavilonu, jsme začali čelit náporu mládeže i dospělých, který prakticky do soboty neustal, brzy bylo zřejmé, že Jarmark bude právě tou akcí, která se stane nevyhledávanější a bezkonkurenčně nejpritažlivější akcí Dětského ráje.

Podivné věci: faraónovi hadi, neviditelné písmo, čuohmetrie...

Již příchod do areálu chemiků nechal nikoho na pochybách, že je zde správně. Přichází vítaly rotující molekuly na monitorech počítačů, barevné roztoky a chemikálie v polích a pro většinu návštěvníků podivné křivule a další nezvykle vyhlížející chemické sklo. Na stanovišti anorganiků se děly podivné věci. Z talířků lezli faraónovi hadi, cestovaly bary po

papíru (TLC chromatografie), prováděla se chromatografická (HPTLC) separace barev fixů a psalo se neviditelným písmem. Didaktici chemie motivovali děti „Chemickým pexesem“ a puzzle. Děti vymalovaly chemické omalovánky, hrály si s veselou periodickou soustavou prvků, batikovaly šátky a zjišťovaly, ve kterých potravinách je škrob, co je a není kyselá apod. „Čuohmetrickou analýzou“ se rozpoznávaly vonné látky. Děti si mohly sami ověřit kolik vitamínu C se vlezle do jednoho Fruka (obr. 1), které dostávají od maminek na svačinku do školy. Pod heslem „slož si svou molekulu“ si mohly pohrát malé i větší děti s atomy i jejich vazbami podobně jako s každou klasickou stavebnicí. Chemici dokázali upoutat hrou barev, která byla patrná v každém stojanu se zkumavkami nebo poličce s chemikáliemi. Na jednom ze stanovišť se třídily léčivé byliny a studovaly se preparáty pod mikroskopem. Z nenápadně vyhlížejících hromádek dštil oheň zabarvený do různých odstínů podle toho, jaké ionty se do nich přidaly. Reprezentanti analytické chemie prováděli rozběr slivovice. Za dva dny provedli na 100 analýz pálenek různé kvality. Každý si mohl porovnat svůj vzorek se standardem, tzv. „mapy slivovice“, kterou dostal s sebou pro porovnání. Středem zájmu byla i slibovaná analýza tvrdosti vody, o kterou projevil zájem asi 70 příchozích (... vodní kámen, to je převít ...). Mezi užitečné patřilo spektrofotometrické měření kvality UV filtrů slunečních brýlí.

... alchymista, polarograf, chemický kufr

Zaslouženou pozornost budil starodávný alchymista. Dokázal dodat pracovišti svým estetickým citěním kouzlo doby, kdy se vyrábělo zlato a rozbíjel atom kladivkem a majzlíkem. Rovněž křivule a dnes již málo viděný Kippův přístroj kontrastovaly se stanovišti, kde se vyjímaly počítače, dnes již neodmyslitelné spojené s moderní technikou. Zaslouženou pozornost vzbudil i polarograf zkonstruovaný nositelem Nobelovy ceny za chemii J. Heyrovským (jeden ze tří existujících přístrojů původní konstrukce). Zájemcům byl vysvětlen princip této dříve unikátní, dnes běžné analytické metody. Moderní polarograf stál kousek opodál a probíhaly na něm rutinní analýzy.

Ale i nad těmito „vědeckými“ stanovišti se linul zpěv, či spíše neartikulované skřeky pod vlivem vdechutého helia a rady soutěžících v „chemickém kufru“.

Didaktika hry

Na fyzikálních stanovištích byl rovněž značný zájem o různé experimenty. Většina exponátů byla připravena k tomu, aby si fyzikální zákony mohli ověřit i samotní příchozí. Každý si mohl zatočit klikou Van de Graaffova generátoru, mimořádný zájem byl i o ověření Newtonových pohybových zákonů.

Jednoduché i složitější pokusy s plastovými lahvemi ukázaly, že k ověření fyzikálních zákonů není třeba nákladných didaktických pomůcek. A tak se na tomto stanovišti točila plastová láhev upravená do podoby větrníku, Heronův automat ze dvou plastových lahví přeměňoval vodu na víno, v jiné plastové láhvi putoval nahoru a dolů „potápěč“, dokazující platnost Pascalova zákona a kapalina vytékající ze tří otvorů nad sebou ukazovala na působení hydrostatického tlaku sloupce kapaliny v nádobě. Hitem tohoto stanoviště bylo vytvoření světlovodu z vytékajícího proudu kapaliny. Studenti 4. ročníku učitelské kombinace M–F dokazovali, že i obyčejný bublifuk využívá fyzikálních zákonů. Na stanovišti elektřiny a magnetismu bylo na jednoduchých i zdánlivě složitějších zařízeních předváděno, co dokáže stejnosměrný i střídavý proud. U „optiků“ se každý mohl přesvědčit o tom, že zrakové klamy dokážou ošidit náš jinak dobrý a spolehlivý zrak, nebo že sled vhodně uspořádaných obrázků rychle následujících za sebou vytvoří iluzi malého kinematografu. Vlnová povaha světla byla předváděna ohybem na šterbinách, mřížce nebo kruhovém otvoru.

Milionářem, fyzikem i bobrem s oslíma ušima

Nebyvalý zájem byl o soutěž „10 krát odpověď aneb milionářem snadno a rychle“. Patrně to způsobily i hodnotné ceny: od čokolády za několik málo správných odpovědí, přes knihy až po kalkulačky. Pro příchozí byla připravena ve dvou kategoriích i losovaná soutěž „Bystrý fyzik“, která měla voleny otázky tak, aby vycházely z poznatků zjištěných na jednotlivých fyzikálních stanovištích. 22 vylosovaných výherců má ceny připraveny na Katedře experimentální fyziky a v případě zájmu se může nechat provést po laboratořích.

Přestože počítačová analýza obrazu nepatří přímo mezi fyzikální základy, „počítačový hyzdič“ byl celé dva dny v obležení. Ať už to byly bobří zuby, orlí nos, oslí uši, či poprsí, před kterým by Pamela Andersonová bledla závistí, vše budilo všeobecné veselí okolostojících.

Debrujáři v akci

Pod vedením paní učitelky RNDr. Miroslavy Černé z Litovle ZŠ na Jungmanově ulici dorazili na Jarmark také mladí Debrujáři. Bylo jich 14 a bylo je opravdu všude vidět. Rozhodně dělali čest svému jménu a byli náležitě zvědaví a snažili se přijít na kloub všem zajímavým věcem. Debrujáři předváděli vše jednoduché názorné pokusy s takovou vervou, že jen málokteré tričko s logem Debrujářů – veselým žabákem, zůstalo bez povšrny. Na stanovišti se experimentovalo jako o život. Liščí ohon třel celuloidové pravítko a mocné síly elektrostatiky dokázaly otáčet druhým pravítkem umístěným na hrdle láhve od piva, samozřejmě jak jinak než litovelského. Debrujáři byli příjemným zpestřením Jarmarku a to, že pokusy předváděli děti dětem, bylo nesmírně účinné. Rovněž měli připraveno krásné vystoupení, které příchozím návštěvníkům pravidelně prezentovali na pódiu.

Do Jarmarku byli zapojeni i matematikové. RNDr. Josef Molnár, CSc., z PíF i PaedDr. Bronislava Růžičková, CSc., z PdF dokázali připravit tak zajímavý program, že jejich početní pomocníci z řad studentů matematiky měli co dělat, aby zvládli nápor zájemců o různé hlavolamy, skládačky, křížovky a soutěže, které měly spojitost s matematikou (obr. 2).

Přistě ovládneme celý pavilon

Co dodat na závěr? Všichni organizátoři, ať už studenti, nebo jejich učitelé, byli notně unaveni, ale zároveň spokojeni, že akce splnila svůj cíl. Všichni jsme si svorně slibili, že i kdyby se MŠMT ČR nepodařilo přesvědčit k podpoře pro příští rok, pokusíme se sehnat prostředky na uspořádání Jarmarku přírodovědců i v příštím roce, tentokrát již s účastí ostatních přírodovědných oborů. Přírodovědci by tak mohli ovládnout celý pavilon a akci pořádat každoročně. Rozhodně by to přispělo k dalšímu zvýšení zájmů o studium na Přírodovědecké fakultě UP.

Doc. R. Kubínek, CSc., doc. J. Ševčík, CSc.,
PřF UP
Mezititulky redakce.

DĚNÍ KOLEM NÁS**Překvapivé archeologické poznatky o staroslovanské a středověké historii Olomouce ve Wurmově ulici**

Mnozí z nás při cestě na Filozofickou fakultu či Rektorát zdejší univerzity mjejí rohový dům na křižovatce ul. 1. máje a Wurmovy ulice, k němuž přiléhá směrem k nádraží věčně oprýskaná a rozsáhlými plakátovacími plochami zčásti zakrytá zeď s právě nyní nově upravenou mariánskou kaplí. Kromě několika znalců olomoucké historické topografie si jen málokdo uvědomuje, že právě v těchto místech překračuje v současné době již jen pomyslenný průběh někdejšího opevnění raně středověkého předhradí a že zde od 13. stol. do novověku stála komunikačně velmi exponovaná tzv. Hradská brána.

V souvislosti s výstavbou nové prodejny starožitností proběhla v r. 1999 za zmíněnou zdi I. etapa předstihového archeologického výzkumu, jak to v takových případech ukládá zákon o státní památkové péči. Otevřeně řečeno, neslibovali jsme si od tohoto odhalení mnoho, a to jak vzhledem ke zmíněné periferní poloze lokality, tak k její malé výměře (75 m²). Rozhodně jsme nečekali, že se z celkem „nenápadné“ akce vyvine jeden – pro poznání nejstarší minulosti Olomouce – z nejpřínosnějších odkryvů za poslední léta.

Zkoumaná souvrství, vzniklá tisíciletí trvající lidskou aktivitou v těchto místech a „nabitá“ nejrůznějšími artefakty, byla neobyčejně mohutná – dosahovala místně hloubky až 4 m od současného povrchu dvorečku za zdi. Že v nejnižších polohách, těsně nad úrovní písčitého přírodního podloží, bude možno dokumentovat doklady pravěkého osídlení (počínaje pozdní dobou kamennou, tj. 4. tisíciletím př. Kr.) bylo možno, vzhledem k našim dosavadním poznatkům o této oblasti, očekávat. To však již rozhodně nelze říci o poznatku týkajícím se sídlištních objektů z období Velké Moravy (průběh 9. stol.) – dokumentována byla mj. jáma na skladování obilí, v jejímž zásepu se našel i intaktní kamenný žernov a dále část zřejmě mírně zahlobubeného obydlí. Že Olomouc byla v této době jedním z důležitých politických, vojenských, správněekonomických a zřejmě i církevních ústředí Velkomoravské říše nelze již nyní, zvláště po nedávných (1995–1996) objevech na nádvoří tzv. Tereziánské zbrojnice, kde byla odkryta i část dětské sekce nekropole z 9. stol., pochybovat. Do mozaiky našich poznatků nám však dosud chyběla lokalizace pohřebiště soudobé populace dospělých, kde bychom mohli vyrobené výbavě najít i ony známé, z dráhových kovů vyrobené šperky „městského“ rázu, jaké nosily ženy příslušející k tehdejší aristokratické sociální špičce. A právě to se nám podařilo, zcela nečekaně, doložit právě na této lokalitě: na zmíněné sídlišti časově bezprostředně navazovala etáž hrobů – z jistě rozsáhlejšího hřbitova byly prozatím bezpečně eliminovány 3–4 kostry. Dva kompletní ženské skelety byly doprovázeny mimořádně bohatou výbavou. Jde o tzv. hrozníčkovité a košičkovité náušnice i gombiky (zdobené kulovité spínací knoflíky) z téměř ryziho stříbra, náhrdelník ze skleněných a jedné jantarové perly, stejně jako o tzv. kaptorgu – nesmírně vzácnou dutou kovovou schránka na ostatky či jiný magický prostředek. V nohách jen částečně odkrytého mužského hrobu byl odkryt železný nůž – co obsahuje dýl, se dovíme až v II. etapě vykopávek. Zmíněné hroby datujeme do sklonku 9. – počátku 10. stol.

Z vrstev, které bylo možno „čist“ téměř jako knihu, dále vyplývá, že v průběhu 10. stol. bylo místo někdejšího pohřebiště opět vyhrazeno k bydlení. Tuto fázi máme velmi dobře datovanou vzácným nálezem dosud neznámého typu stříbrného denáru knížete Boleslava II. (972–999) – Olomouc byla již za jeho otce Boleslava I. (935–972) nepochybně přičleněna

spolu se střední a severní Moravou k expandujícímu přemyslovskému státu.

Po této „sídlíštní“ epizodě trvající maximálně 100 let se v tomto prostoru začalo (cca od pol. 11. stol.) znovu a intenzivně pohřbívat (odkryto bylo minimálně 50 jedinců!). Šlo přitom nepochybně o vícegnerační slovan-skou nekropoli, neboť mrtví, uloženi jak v dřevěných rakvích, tak v kamenném obložení (někdy pod jednoduchými břídicovými „náhrobky“), zde byli ukládáni velmi hustě a nejméně ve třech etážích. U ženských koster byly nacházeny pro 11.–poč. 13. stol. typické ozdoby a šperky: tzv. esovité záušnice a kovové i skleněné prsteny. Pouze v jednom z mužských hrobů – mimochodem šlo o jedince na svou dobu impozantní výšky (měřil téměř 190 cm) – byl nalezen v ústech „obolus mrtvých“ – korozí silně narušený stříbrný denár z 11. stol.

Další překvapení nás však teprve čekalo. Ukázalo se totiž, že do již existujícího hřbitova byl dodatečně, nejspíše v průběhu 12. stol., „vestavěn“ podélný románský kostelík s půlkruhovým kněžištěm na východní straně. Tato dosud v žádných pramenech nepodchycená, tudíž zcela neznámá svatyně, o jejímž zasvěcení lze prozatím pouze spekulovat, představuje výrazné obohacení našich znalostí o středověké církevní topografii Olomouce. Odkryta a dokumentována byla po jednotlivých torzovitých částech, nicméně její půdorys bude možno po provedení II. etapy výzkumu dostatečně přesně rekonstruovat.

Nyní již víme zcela bezpečně, že kostel byl zbořen a i s neznámou částí uvedeného pohřebiště odstraněn v době těsně následující po lokaci města – v průběhu 2. pol. 13. stol. Tehdy totiž, jak náš odkryv rovněž prokázal, teprve vznikl umělý zářez dnešní ul. 1. máje, a to při úpravách terénu souvisejících s výstavbou „nové“, na začátku této zprávy zmíněné tzv. Hradské brány. Ostatně právě jen takto lze nyní zdůvodnit výškový rozdíl mezi úrovní zkoumaného dvorku a přilehlou ulicí.

Mladší fáze osídlení se projevil již jen nálezy odpadních jam z 15. – 18. stol. s bohatým inventářem (řada celých nádob, skvostný a zřejmě importovaný skleněný pohár s emailovanou figurální výzdobou a letopočtem „1587“, zlomky pečeti apod.).

Výzkum ve Wurmově ul. znovu prokázal, jak nezměrný je – odbornou archeologickou veřejností i tak již léta vysoce ceněný – výpovědní potenciál výzkumů v historickém jádru Olomouce. V případě uvedených lokalit byly na rozsahem nevelké ploše dosaženy poznatky, které svým významem daleko přesahují regionální rámec – dotýkají se totiž v řadě směrů mj. i formování naší státnosti.

Na každý archeologický výzkum je třeba vynaložit nemalé finanční prostředky – v tomto případě uvedené břemeno, podle zákona, spočívá na bedrech investora stavby. Tím je drobný podnikatel Jiří Teichmann. Nelze než vyslovit právě jemu uznání za v dnešní době jen skutečně zřídka se vyskytující kulturní přístup a pochopení, které vůči naší snaze o záchranu dědictví minulosti projevil. Jsme rovněž přesvědčeni, že i připravovaná II. etapa odkryvu ve Wurmově ulici přinese mnohá další upřesnění a rozšíření poznatků z etapy první. A nelze vyloučit ani další překvapení.

PhDr. J. Bláha,
Katedra dějin umění FF UP

Z HISTORIE OLOMOUCKÉ UNIVERZITY**Počátky jezuitského konviktu v Olomouci**

(Dokončení z minulého čísla)

Uvedli jsme posledně, že Tovaryšstvo Ježíšovo získávalo žáky do svých škol mimo jiné tím, že po nich nepožadovalo školné, navíc vzápětí po svém příchodu do moravské metropole zřídili jezuité bezplatný seminář pro výchovu budoucích misionářů. Roku 1567 biskup Vilém Prusinovský z Víckova založil světský seminář pro šlechtické studenty v nárožním domě u augustiniánského kláštera Všech svatých (v místech dnešního Domu armády na tř. 1. máje), jenž se tak stal základem budoucího šlechtického konviktu; těmto studentům hradili stravu a ubytování v semináři (konviktu) jejich rodiče či příbuzní. Šlechtický konvikt byl zprvu určen pro 20 chovanců, přičemž roční poplatek za jednoho konvikvistu byl určen na 25 tolarů ročně. Záhy však byl tento poplatek zvýšen a diferencován podle množství a kvality poskytované stravy – za stravování u tzv. prvního stolu požadovala správa šlechtického konviktu 40 tolarů, u druhého stolu 30 tolarů ročně. Udržovat oddělený provoz dvou seminářů, duchovního a světského (šlechtického), znamenalo ovšem zdvojnásobení personálu, a tak se biskup Prusinovský pokusil ještě roku 1567 oba semináře sloučit v budově duchovního semináře (bývalém klášteře františkánů-minoritů). Leč biskupova snaha narazila na rozhodný odpor rodičů či příbuzných šlechtických konvikvistů, kteří se nehodlali smířit s tím, že by jejich ratolesti byly vychovávány společně s neurozenými seminaristy a stravovány se s nimi u stejného stolu; mnozí šlechtici vzali proto své potomky ze studií nebo jim našli odpovídající ubytování v domech olomouckých měšťanů. Zbylým šlechtickým studentům pak biskup raději povolil oddělené stravování, když roku 1569 (jak již bylo

minule uvedeno) se sloučený konvikt přestěhoval do opuštěného kláštera františkánů-bernardinů (dnes klášter dominikánů ve Slovenské ulici). O náležité finanční hospodářství sloučeného konviktu měl roku 1569 pečovat kanovník Daniel Dutius, jenž však odešel studovat do Říma, takže nedoplatky musel vymáhat biskup sám, nežli uvedl do správy semináře Matouše Švancara a nato olomouckého měšťana Mikuláše Geislera.

Biskup Stanislav II. Pavlovský vydržoval koncem 16. století několik nemajetných studentů ročním nákladem 600 zlatých bez naturalii. Počet těchto biskupových alumnů byl ale nadále závislý na výši biskupovy dotace, takže jich bývalo od šesti do dvaceti – teprve roku 1639 bylo ustanoveno, že olomoucký biskup bude nadále hradit náklady na ubytování a stravu 12 alumnům. Sedm alumnů měla ve své péči olomoucká kapitula, přispívající na ně ročně 240 zlatými a 13 groši, jakož i naturaliiemi – 14 měřenci pšenice, čtyřmi a půl kopou vajec ze vsi Lutina, jakož i 45 kuřaty a slepicemi. Příkladem ostatním kapitulářům šel kanovník Petr Illicinus, jenž ze své kuchyně poskytoval stravu čtyřem alumnům a podpořil biskupský seminář též penězi (jedním stem tolarů).

První světskými protektory olomouckého vysokého učení byli nejvyšší kancléř Království českého Vratislav z Pernštejna a jeho manželka Maria Manriquez de Lara. Ta se 10. května 1573 rozhodla věnovat po dobu svého života ročně 400 tolarů na vydržování jednoho mladíka původem z perněstevských panství, kterého vzešleň Španělka sama ke studiu vybrala a doporučila.

Dokončení na str. 12

ZEPTALI JSME SE ZA VÁS

... A PŘÍŠTÍ TÝDNY...

Co bude znamenat miliarda navíc?

Podle informací z denního tisku poskytnete letos MŠMT vysokým školám miliardu korun navíc, aby mohly přijmout nejméně o deset tisíc nových studentů víc než v loňském roce. Co tato skutečnost bude pro jednotlivé fakulty UP konkrétně znamenat? Kolik studentů budou moci přijmout navíc? Jaký dopad bude mít zvýšený počet studentů na celkové kapacity (velikost a vybavenost poslucháren, personální zajištění výuky, ubytovací možnosti atd.) fakult? Na tyto otázky nám odpověděli někteří z děkanů UP:

Prof. F. Vaverka, CSc., děkan Fakulty tělesné kultury UP: *Kdybychom mohli důvěřovat informacím z tisku (viz 1 mld navíc pro přijetí 10 000 studentů navíc) a mohli se na tyto údaje spolehnout (viz „priorita vzdělávání“ v politice vládnoucí garnitury a naplňování tohoto politického hesla v praxi), tak by to nebylo tak katastrofální s vysokými školami a univerzitami, jak je to v současnosti. Slibovaná miliarda by možná zpomalila neustálý propad ekonomického zabezpečení činnosti vysokých škol a vnesla naději, že možná přijdou lepší časy. Pokud je tato miliarda podmíněna dalším zvyšováním počtu studentů, na podstatě financování vysokých škol se prakticky nic nezmění. FTK na uvedenou situaci reaguje pozitivně i přes značně napjatou situaci personální (70,45 učitelů na 1476,2 normativních studentů, tj. poměr 1 : 20,9) a pochopitelně materiální. Ve studijním roce 2001/2002 byly vypsány tři nové bakalářské studijní programy – kombinovaná*

forma, kam hodláme přijmout přibližně 100 nových studentů. V tradičních studijních programech prezenčního studia „praskáme ve svech“ v počtech studentů i materiálních podmínkách a budeme přijímat ve srovnání s minulým rokem mírně větší počet studentů než obvykle. Úhrada 100 nových studentů ze slibované miliardy je tou velkou neznámou, na jejíž řešení napjatě čekáme. Zkušenosti s novinovými zprávami nás nabádají k optimisticky laděné skepsi.

Doc. J. Šteigl, CSc., děkan Pedagogické fakulty UP: *V daném okamžiku nemám k dispozici dostatečné informace, tj. kolik z uvedené částky bude k dispozici UP a případně PdF UP. Jinak je třeba vycházet z pokynů doc. J. Průši, CSc., kde nárůst studujících v prvním až třetím roce je omezen 9 %. Fakulta je vyčerpána maximálně, ale jsme připraveni posunout „čáru přijímaných“ po dohodě s Magnificencem o příslušný díl v nejvíce požadovaných oborech. V současné době dokončujeme analýzu nákladů na potřebné posílení zájmových oborů.*

Doc. Č. Čihalík, CSc., děkan Lékařské fakulty UP: *Na vaše otázky lze odpovědět starým příslovím: „Neděleme kůži medvěda, který ještě běhá po lese.“ Dokud nebudeme mít jasně na kontě a v rozpočtu fakulty uvedené peníze (a už jsou signály, že původní informace o navýšení peněz nebyla zcela pravdivá), pak nelze reagovat vůbec nijak, což také činíme.*

-red-

Podstatný vklad do finančních poměrů olomoucké jezuitské akademie i semináře znamenalo založení papežského semináře, k němuž došlo 10. prosince 1578 a jež potvrdil papež Řehoř XIII. (1572–1585) 15. března 1581. Iniciátorem této fundace byl provinciál Tovaryšstva Ježíšova Antonio Possevino, jenž tak hledal cestu k rekatolizaci skandinávských zemí, Dánska, Pruska, Livonska (dnešní Lotyšsko a Estonsko) a Uher; v základací listině semináře se jako proponované oblasti rekatolizace zmiňují rovněž „Moscovia“ (Moskva) a „Russia seu Lituania“ (Rusko neboli Litva). Kromě Olomouce vznikl obdobný papežský seminář rovněž při jezuitské koleji v Braunsbergu ve východním Prusku (dnes Braniewo v Polské republice). Díky papežské fundaci získávalo olomoucké „Collegium Nordicum“ (Severní koleji) 25 zlatých ročně pro každého z plánovaných 50 alumnů, vyplácených augsburskými bankéři Johannem a Markem Fuggerovými, kteří ze svých prostředků rozšířili fundaci o sumu potřebnou k vydržování 10 chudých augsburských studentů v olomouckém papežském semináři. Přes veškerou snahu se však Possevinovi nepodařilo získat určený počet alumnů, takže koncem roku 1579 jich bylo v papežském semináři toliko 30 (z toho 10 Švédů, tři Rusové, jeden Ital, dva alumní z Porýní, šest Maďarů, tři Čechové a jeden Moravan, jakož i čtyři fuggerovští alumní). Vstup do papežského semináře neznamenal, že se student zavazuje k duchovnímu stavu, neboť papežská kurie předpokládala, že laik vychovávaný a vzdělávaný v katolickém duchu bude neméně jako kněz působit ve svém okolí k prospěchu římskokatolické církve; vrácení nákladů pobytu v semináři požadovala kurie jen v případě přestupu papežského seminaristy k jiné konfesi.

Koncem 16. století, když na olomoucký biskupský stolec nastoupil František z Ditrichštejna, (biskupem v letech 1599–1636), členil se tedy chovanci olomouckého jezuitského semináře (konviktu) do tří kategorií, 1. papežští alumní (v maximální počtu 50, každé obsazené místo bylo fundováno 24 zlatými

ročně), 2. biskupští alumní (pro všechny byl určen roční paušál 1000 zlatých, něhož mohlo být vydržováno nejméně 16 alumnů) a 3. platící šlechtičtí konviktištité (jedno místo u 1. stolu 40, u 2. stolu 30 tolarů ročně). O vnitřním životě v konviktu, v jehož čele stál jako „regens“, „praefectus convictorum“, „provisor“ či „minister“ člen olomoucké jezuitské koleje, pojednáme budoucně.

Díky biskupovi Stanislavovi Pavlovskému existovala při olomouckém vysokém učení rovněž zvláštní instituce dbající o ubytování a výživu chudých studentů – seminář sv. Františka Xaverského, jemuž byla jednak zasvěcena seminární kaple, jednak byl tento svátek patronem retoriky (vyšší třídy gymnázia). K roku 1582 je doloženo, že z různých nadací byli vydržováni chudí světské žáci, z nichž každý dostával jeden tolar měsíčně na společné nebo privátní ubytování. O čtyři léta později přídělil biskup Pavlovský chudým studentům k obývání předměstský dům, náležející původně „biskupotravci“ – bývalému kapitulnímu děkanovi Janu Philoponovi Dombrovskému, jenž byl obviněn ze zavraždění tří olomouckých biskupů a uvězněn na Hukvaldech. O zřízení semináře pro chudé studenty informoval biskup Pavlovský jezuitského provinciála Bartoloměje Villeria 22. května 1590. Nová budova semináře sv. Františka Xaverského vznikla v letech 1594–1596 přestavbou tří domů stojících naproti městské věznici (dnešní kaple sv. Jana Sarkandera). Provoz semináře byl financován z fundací, jakou byla např. nadace 2000 tolarů poskytnutá semináři 21. dubna 1598 Joachimem Haugwitzem, nebo odkaz olomouckého kanovníka Mikuláše Sarkandera a přiborského měšťana Pavla Sarkandera, bratří sv. Jana Sarkandera, či nadace litomyšlského děkana Vojtěcha Hájků ve výši 2000 kop grošů aj.; roku 1601 koupil navíc jezuité pro potřebu semináře od opata premonstrátského konventu na Hradisku Jiříka Pavorína za 300 zlatých čtyři hradské poddané ve vsi Týnečku.

Z připravované kolektivní publikace *Jezuitský konvikt v Olomouci*

J. Fiala

Pro čtenáře Žurnálu UP vybíráme nejvýznamnější události očekávané na UP v průběhu letních měsíců a na počátku září:

23. ČERVENEC – 17. SRPEN

Letní škola slovanských studií. Intenzivní jazykový kurz a cyklus přednášek a seminářů. Pořádá Filozofická fakulta UP. Místo konání: Filozofická fakulta UP.

18. – 23. SRPEN

Physics and Techniques of the Fluorescence Detector of the Pierre Auger Observatory. Mezinárodní workshop. Pořádá Společná laboratoř optiky UP a FZU a Fyzikální ústav AV ČR. Místo konání: Slušovice.

26. SRPEN – 1. ZÁŘÍ

4. letní škola rozvojové pomoci a spolupráce. Pořádá Centrum interdisciplinárních studií UP ve spolupráci s Ministerstvem zahraničních věcí ČR a Katedrou environmentálních studií FSS MU. Místo konání: UP.

27. – 30. SRPEN

Výchova ke konstitucionalismu a demokracii v období globalizace. Letní škola pro učitele občanské výchovy a základů společenské výchovy. Pořádá Katedra občanské výchovy Pedagogické fakulty UP. Místo konání: Pedagogická fakulta UP.

29. – 31. SRPEN

XVI. olomoucké dny rusistů. Konference. Pořádá Katedra slavistiky Filozofické fakulty UP. Místo konání: Olomouc.

29. SRPEN – 1. ZÁŘÍ

Těloolomouc 2001. Těličkoolomouc 2001. 4. pracovní setkání tělovýchovných pedagogů. Pořádá Katedra učitelství tělesné výchovy Fakulty tělesné kultury UP. Místo konání: Sportovní hala UP, Fakulta tělesné kultury UP.

30. SRPEN – 1. ZÁŘÍ

6. veletrh nápadů učitelů fyziky. Konference. Pořádá Katedra experimentální fyziky Přírodovědecké fakulty UP. Místo konání: Olomouc.

2. – 8. ZÁŘÍ

Kolokvium amerikanistů – „(miss)Understanding Postmodernism“. Pořádá Centrum srovnávacích kulturních studií Katedry anglistiky a amerikanistiky Filozofické fakulty UP, Česko-slovenská asociace amerikanistů, United States Information Service. Místo konání: Filozofická fakulta UP.

5. – 7. ZÁŘÍ

Seminář pro zahraniční bohemisty – cyklus přednášek a seminářů. Pořádá Katedra bohemistiky Filozofické fakulty UP, Obec spisovatelů. Místo konání: Katedra bohemistiky Filozofické fakulty UP.

7. – 8. ZÁŘÍ

Ó. S. T – sympozium psychiatrů středoevropských zemí (Rakousko – Slovensko – Česká republika). Cyklus přednášek. Pořádá Klinika psychiatrie a lékařské psychologie Lékařské fakulty UP. Místo konání: Lékařská fakulta UP.

7. – 9. ZÁŘÍ

XVI. biologické dny (sjezd). Pořádá Česká biologická společnost, Ústav biologie Lékařské fakulty UP. Místo konání: Teoretické ústavy LFUP.

10. – 16. ZÁŘÍ

Knihovny a architektura. Konference. Pořádá Knihovna Univerzity Palackého. Místo konání: Muzeum umění Olomouc.

-red-